

*Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo
27 straipsnis.*

*Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos
veiklos ataskaita*

*Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierius kasmet iki kovo
15 dienos raštu pateikia Seimui praėjusių kalendorinių metų
Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos veiklos
ataskaitą, kuri nagrinėjama Seime ir paskelbiama viešai.*

MOTERŲ IR VYRŲ LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIAUS TARNYBOS VEIKLOS ATASKAITA

2000 m. kovo 15 d. – 2001 kovo 14 d.

T U R I N Y S

Pratarmė	3
Bendradarbiavimas su valdžios ir valdymo institucijomis bei nevyriausybinėmis organizacijomis	5
Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo įgyvendinimo kontrolė ir skundų tyrimas	10
Diskriminaciniai skelbimai	33
Informacinė veikla	40
Mokslo ir studijų institucijų kontrolė	45
Tarptautinis bendradarbiavimas	49
Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas	56
Seimo nutarimas dėl Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos įsteigimo	60
Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos nuostatai	60

Pratarmė

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės. Čia išdėstytos nuostatos atitinka tarptautinių dokumentų reikalavimus, nustatančius būtinybę saugoti ir gerbti žmogų, jo garbę ir orumą bei apsaugoti nuo bet kokios diskriminacijos. Konstitucijos 29 straipsnis skelbia, jog draudžiama varžyti teises ar teikti privilegijas žmogui dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Tam, kad Konstitucijoje deklaruota lyčių lygybės nuostata būtų realiai užtikrinama, buvo būtina priimti Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą.

Šis įstatymas neneigia lyčių skirtumų. Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas - tai valstybės nuostata, kad moterys ir vyrai turi gerbti vieni kitų vaidmenį visuomenės gyvenime. Kiekvienas žmogus, kiekvienas visuomenės narys turi turėti vienodas galimybes siekti mokslo, profesinio tobulėjimo, karjeros, turi turėti vienodas galimybes saviraiškai kultūros ir meno srityje. Kiekvienas žmogus nepriklausomai nuo jo lyties turi teisę pretenduoti dirbti mėgstamą darbą ir už jį gauti atlyginimą, kuris priklausytų tik nuo atlikto darbo kokybės, profesinių ir dalykinių sugebėjimų, bet ne nuo žmogaus lyties.

Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas - tai pirmiausia moterų visuomeninių organizacijų aktyvios veiklos rezultatas. Įvairiuose seminaruose ir konferencijose išsakytos mintys dėl lyčių lygybės įstatymo reikalingumo sunkiai skynėsi kelią į valdžios kabinetus. Vienas pagrindinių valdininkų argumentų buvo tai, kad lyčių lygybę garantuoja kiti įstatymai. Motyvuojama buvo ir tuo, kad kai kurie Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai, ypač reglamentuojantys darbo santykius, suteikia daugiau teisių moterims.

Įstatymo priėmimo metu Lietuvos Respublikoje situacija lyčių lygybės srityje gal ir nebuvo blogesnė nei kaimyninėse šalyse. Tačiau kartais kasdieniame gyvenime, ieškodami darbo ir gaudami atlyginimą už atliktą darbą, siekdami išsilavinimo ir kitais atvejais, žmonės susidurdavo su diskriminacija dėl lyties.

Svarbų impulsą iniciatoriams suteikė Jungtinių Tautų Vystymo Programos finansinė parama rengiamiems projektams. Nors pirmieji du projektai buvo daugelio labai sukritikuoti, jie paskatino aktyvias diskusijas ne tik tarp visuomeninių organizacijų, bet ir tarp valdžios atstovų bei teisininkų.

Esminiai teigiami pokyčiai prasidėjo po 1996 m. Seimo rinkimų. Parlamentarės, kurių padaugėjo nuo 7 iki 18 procentų, inicijavo įstatymo rengimo darbo grupės sudarymą. Jausdama nuolatinę Lietuvos moterų moralinę paramą, ši grupė tęsė visuomenininkų pradėtą darbą. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą Seimas priėmė 1998 m. gruodžio 1 d. Šis pirmasis Centrinėje ir Rytų Europoje lyčių lygybės įstatymas įsigaliojo 1999 kovo 1 d.

Kad įstatymas realiai veiktų ir būtų garantuotas jo reikalavimų vykdymas, tų pačių metų balandžio 20 dieną Seimas paskyrė moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierių, o gegužės 25 d. įsteigė ir šio pareigūno tarnybą bei patvirtino jos veiklos nuostatus.

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos įsteigimas įtikina, kad įstatymas nebuvo tik deklaratyvus. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba - savarankiška, turinti realius įgaliojimus institucija, atskaitinga tik Seimui.

Įstatymas numato, kad į kontrolierių gali kreiptis moterys ir vyrai, patyrę diskriminaciją dėl savo lyties ar seksualinį priekabiavimą. Kontrolierius, atlikęs tyrimą, medžiagą gali perduoti teismui, pats skirti administracines nuobaudas arba atmesti skundą. Kontrolieriaus skirtos piniginės baudos atitenka valstybės biudžetui, o ne nukentėjusiam asmeniui. Taip tikimasi apsisaugoti nuo galimo piktnaudžiavimo įstatymu. Įstatyme labai aiškiai atsiribota nuo šeimos ir privataus gyvenimo sričių kontrolės.

Kontrolierius gali atlikti tyrimą savo iniciatyva, kontroliuoti diskriminacinio pobūdžio skelbimus spaudoje, nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas, teikti pasiūlymus dėl teisės aktų tobulinimo, kontroliuoti, kaip šį įstatymą įgyvendina visos valdžios ir valdymo institucijos, palaikyti ryšį su šalies ir tarptautinėmis organizacijomis.

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą įstatymas įpareigoja kontroliuoti, kad nebūtų moterų ir vyrų diskriminacijos propagavimo. Taip pat draudžiama propaguoti nuostatus, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

* * *

Viena esminių teigiamų aplinkybių, dariusių įtaką tarnybos darbui po 2000 m. kovo 15, buvo ta, kad nebevargino įvairūs įstaigos kūrimosi rūpesčiai, kurie buvo sugaišinę daug laiko 1999 m. Be to, ne tik susipažinta su Vakarų Europos šalių analogiškų institucijų darbu, bet įgyta ir praktinio darbo patirties, kuri ėmė dominti daugelį kaimyninių valstybių, nes Lietuva vis dar vienintelė Rytų ir Centro Europoje priėmusi lyčių lygybės įstatymą. Lietuvos moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos patirtimi domėjosi estai, latviai, rumunai, ukrainiečiai ir kitų šalių atstovai.

Nors į tarnybą besikreipiančiųjų skaičius išliko panašus, tačiau kai kurių skirtumų, palyginus su praėjusiu ataskaitiniu laikotarpiu, pastebima. Pirmiausia atkreiptinas dėmesys į tai, jog didesnę dalį skundų pateikė vyrai. Taip pat jaučiamas didesnis visuomenės žinojimas apie Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo reikalavimus, mažiau viešo šių problemų ironizavimo, dažnesnės ir brandesnės diskusijos lyčių lygybės temomis žiniasklaidoje. Tai galėtume laikyti ir tarnybos nuopelnu, nes nėra savaitės, kad kontrolierė nebūtų kviečiama į konferenciją ar seminarą. Ne rečiau teikiami interviu spaudai, dalyvaujama televizijos ir radijo laidose.

Bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis organizacijomis ir žiniasklaida galime laikyti vienu iš lyčių lygybės kontrolieriaus tarnybos veiklos prioritetų. Tai svarbu, nes apie lyčių lygybės įstatymo reikalavimus turi būti informuoti darbdaviai, kiti visuomeninių grupių nariai. Visi turi suprasti, kas vyksta ir kodėl tai būtina.

Be abejo, pagrindinis dėmesys buvo ir liks sutelktas patyrusių diskriminaciją asmenų skundų tyrimui, besikreipiančiųjų teisinėms konsultacijoms. Į tarnybą dažnai kreipiasi labai sutrikę ir nusiminę žmonės, ieškantys pagalbos, todėl labai svarbu, kad jie išgirstų užuojautos žodį. Tarnyba, gindama žmogaus teises, visada stengiasi jiems padėti.

Ir toliau bus dirbama atsižvelgiant į prisiimtus įsipareigojimus, aktyviai ieškant išskylančių problemų sprendimo. Jau rengiami pasiūlymai dėl kai kurių lyčių lygybės įstatymo nuostatų pakeitimo ir papildymo.

Šioje ataskaitoje pateikiama platesnė informacija apie šiuos ir kitus atliktus darbus.

Bendradarbiavimas su valdžios ir valdymo institucijomis bei nevyriausybinėmis organizacijomis

Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio nuostatos įpareigoja valdžios ir valdymo institucijas pagal kompetenciją užtikrinti, kad visuose rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės, taip pat numato, kad šios institucijos privalo rengti ir įgyvendinti programines nuostatas, jog viena lytis nėra pranašesnė už kitą. 10 straipsnis įpareigoja Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą atlikti šio įstatymo vykdymo priežiūrą.

Tuo tikslu buvo kreiptasi į Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių, Teisės ir teisėtvarkos, Socialinių reikalų ir darbo komitetus, Šeimos ir vaiko reikalų komisiją, siekiant parengti atitinkamų Lietuvos Respublikos įstatymų pakeitimus.

Tam, kad darbo santykių bei socialinių garantijų teikimo srityse būtų suvienodintos moterų - motinų ir vyrų - tėvų teisės, tarnybos darbuotojai peržiūrėjo kai kuriuos Lietuvos Respublikos įstatymus bei Vyriausybės nutarimus. Įvertinus atitinkamų teisės aktų, reguliuojančių darbo teisinius santykius, žmonių saugos darbe santykius, atitikimą Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymui, buvo pastebėti tam tikrų teisės normų prieštaravimai lygių galimybių įstatymo reikalavimams. Tokiomis gali būti laikytinos Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatos, suteikiančios moterims - motinoms privilegijas darbo santykių srityje. Taigi siekiant suvienodinti moterų ir vyrų (kaip specialistų) padėtį po moters nėštumo, gimdymo ir žindymo laikotarpių, kurių metu įstatymai bei

nutarimai yra įtvirtinę atitinkamas privilegijas moterims, lengvatos ir garantijos turėtų būti suteiktos ne tik moterims, auginančioms vaikus, bet ir vyrams, tiek vieniems, tiek kartu su motina auginantiems vaikus. Mažamečių vaikų tėvai - motina ir tėvas - turėtų būti vienodai socialiai apsaugoti ir ginami darbe. Tai padėtų sprendžiant problemą - kiek mūsų visuomenė realiai suvokia lyčių lygybės principą ir kokiais kriterijais vadovaudamasi teikia vienai iš jų prioritetus įvairiose visuomenės gyvenimo srityse, o ypač darbo santykių srityje.

Todėl buvo pasiūlyta, rengiant naujus bei keičiant jau šiuo metu galiojančius teisės aktus, reguliuojančius darbo santykius, taip pat valstybės tarnybą, nustatyti vienodas lengvatas ir garantijas moterims bei vyrams, auginantiems mažamečius vaikus. Tam tikrais atvejais galima numatyti alternatyvinį variantą, pavyzdžiui, atitinkamos materialinės garantijos galėtų būti nustatytos arba moterims, arba vyrams, auginantiems mažamečius vaikus.

Tokiems pasiūlymams iš esmės buvo pritarta. Darbo grupė parengė ir šiuo metu jau baigia derinti su suinteresuotomis institucijomis atitinkamų teisės aktų projektus.

Pritarta pateiktiems pasiūlymams dėl Lietuvos Respublikos valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, įstatymo pakeitimams.

Taip pat buvo teikti pasiūlymai dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso, Baudžiamojo kodekso straipsnių pataisų, Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo pakeitimo. Nuomonė dėl teisės aktų pakoregavimo derinama su Lietuvos Respublikos teisingumo, Socialinės apsaugos ir darbo, Vidaus reikalų ministerijomis, Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos teisės universiteto, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto, Teisės instituto, Žmogaus teisių centro specialistais, konkrečių teisės šakų žinovais.

Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlyta pakeisti kai kurias 1991 m. lapkričio 11 d. nutarimo "Dėl duomenų apie asmens nuolatinę gyvenamąją vietą įrašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase ir registravimo tvarkos" nuostatas.

Atsižvelgiant į Europos Parlamento rezoliuciją "Dėl tolimesnių veiksmų kovoje su prekyba moterimis", Jungtinių Amerikos Valstijų Valstybės departamento ataskaitą apie žmogaus teisių padėtį Lietuvoje, t.p. į daugkartinius nevyriausybinių organizacijų skundus, kad valstybinės institucijos nekreipia deramo dėmesio į prekybos žmonėmis aukų problemas buvo kreiptasi į Ministrą Pirmininką dėl valstybinės programos dėl prekybos žmonėmis ir prostitucijos kontrolės ir prevencijos būtinumo, taip pat dėl reikalingumo pakeisti Lietuvos Respublikos įstatymą dėl baudžiamojo proceso dalyvių apsaugos nuo nusikalstamo poveikio. Kartu pareikšta nuomonė dėl galimo liudytojų ir nukentėjusiųjų apsaugos nuo nusikalstamo poveikio programos atnaujinimo, fondo prekybos žmonėmis aukoms remti sukūrimo būtinumo. Pareikšta nuomonė, kad į prekybos žmonėmis aukų problemas būtina žvelgti kompleksiskai, koordinuojant įvairių institucijų veiklą.

Smurtas šeimoje, smurtas prieš moteris, prekyba žmonėmis, prostitucija yra tie neigiami reiškiniai, dėl kurių suklesti kitos diskriminacijos formos. Todėl greta moterų ir vyrų lygių galimybių klausimų, nagrinėjamų tarptautiniu lygmeniu, visuomet pabrėžiama kovos su prekyba žmonėmis ir pagalbos šio nusikaltimo aukoms svarba. Pažymėtina, jog visi teikti pasiūlymai dėl teisės aktų tobulinimo yra susiję su moterų ir vyrų lygiateisiškumu ir pateikti remiantis Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatomis.

Svarbu pažymėti, kad, Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai pasiūlius, 2000 m. kovo 1 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė sudarė tarpžinybinę Moterų ir vyrų lygių galimybių komisiją. Jos posėdžiuose moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierė ar jos įgaliotas asmuo dalyvauja stebėtojo teisėmis. Šios komisijos sudarymas ir jos veikla – tai siekis, kad valstybės valdymo institucijos efektyviau įgyvendintų įstatymo nuostatas dėl programų ir priemonių, kurios keistų visuomenės nuostatas, jog viena lytis pranašesnė už kitą, ir tarpusavyje koordinuotų šį darbą. Nežiūrint į tai, kad Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba ne kartą kreipėsi į Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo, Vidaus reikalų, Sveikatos apsaugos, Krašto apsaugos, Švietimo ir mokslo ministerijas dėl žinybinių teisės aktų tobulinimo, ir į jos pastabas buvo atsižvelgta, minėtos komisijos veikla yra dar efektyvesnė. Jos posėdžiuose išklausomos visų institucijų atstovų nuomonės ir priimamas labai konkretus sprendimas kiekvienu klausimu.

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierė 2000 metų vasarą buvo Lietuvos Respublikos delegacijos nare, kuri pateikė mūsų valstybės ataskaitą apie Jungtinių Tautų organizacijos konvencijos “Dėl visų formų diskriminacijos prieš moteris panaikinimo” nuostatų įgyvendinimą Lietuvoje, narė.

Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo Jungtinių Tautų organizacijos konvenciją “Dėl visų formų diskriminacijos prieš moteris panaikinimo”, todėl mūsų šalies Vyriausybė privalo periodiškai atsiskaityti dėl šios konvencijos nuostatų vykdymo. Lietuvos Respublikos ataskaita dėl minėtos konvencijos vykdymo iš esmės buvo įvertinta teigiamai, tačiau Lietuvos Respublikos Vyriausybei buvo pateiktos ir tam tikros rekomendacijos. Tarpžinybinėje komisijoje, dalyvaujant moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierei, buvo aptartos šios rekomendacijos, o Lietuvos Respublikos ministerijos įsipareigojo atlikti konkrečius darbus, kurie užtikrintų lyčių lygias galimybes.

Šiuo metu aktyviai bendradarbiaujama su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, rengiant tarptautinę konferenciją “Lygios moterų ir vyrų galimybės demokratinėje visuomenėje. Reikjavikas – Vilnius”.

Toks bendradarbiavimas su valdymo institucijomis itin efektyvus.

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierė dalyvavo Jungtinių Tautų ekonominės komisijos posėdyje Ženevoje, kur buvo aptariami Pekino programos vykdymo rezultatai. Pažymėtina tai, kad pristatyti mūsų valstybės pasiekimus šioje srityje Lietuvos Vyriausybė delegavo būtent moterų ir vyrų

lygių galimybių kontrolierę. Tik kelios vidurio ir rytų Europos valstybės šiame forume turėjo galimybę papasakoti apie savo valstybių pasiekimus moterų ir vyrų lygių galimybių srityje. Malonu, kad viena iš pasirinktųjų buvo Lietuva.

2000 m. gegužės 2 d. Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba su Valstybine darbo inspekcija pasirašė susitarimą dėl bendradarbiavimo. Šis susitarimas užtikrina, kad Valstybinės darbo inspekcijos pareigūnai, patikrinimo metu nustatę galimus Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimus, informuoja apie tai Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą ir perduoda jai medžiagą tirti. Tarnyba, gavusi informaciją apie darbo teisės pažeidimus, informuoja apie tai Valstybinę darbo inspekciją.

Vadovaudamasi šio susitarimo nuostatomis, tarnyba perdavė inspekcijai 8 asmenų skundus dėl darbo santykių pažeidimų. Tarnybos pareigūnai, išnagrinėję šiuos skundus, nenustatė diskriminacijos dėl lyties požymių, todėl perdavė juos Valstybinei darbo inspekcijai. Pastaroji, tirdama minėtus skundus, šešiuose nustatė pažeidimus darbo santykių srityje ir padėjo pareiškėjams.

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba bendradarbiauja su Lietuvos darbo birža ir Statistikos departamentu. Toks bendradarbiavimas yra labai svarbus, nes, gaudami iš šių institucijų oficialią informaciją, galėtume spręsti apie realų moterų ir vyrų užimtumą bei galimybes. Pažymėtina, kad tarnybos darbuotojas yra Statistikos Tarybos narys.

Statistikos departamento direktorius bei Lietuvos darbo biržos generalinis direktorius buvo pakviesti bendradarbiauti, renkant duomenis pagal žmonių lytį. Tai būtina, kad galėtume nustatyti, kokiose gyvenimo srityse viena iš lyčių patiria diskriminaciją.

Priėmus Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 72 straipsnio naująją redakciją, bendradarbiauta su Lietuvos Respublikos generaline prokuratūra, Seimo teisės departamentu, Teisingumo ministerija. Dėl bendros praktikos, taikant minėtą teisės normą, įstatymų nustatyta tvarka kreiptasi į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą.

Švietimas yra vienas iš pagrindinių faktorių, lemiančių valstybės, visuomenės įvairių sričių raidą, yra grindžiamas visuotinai pripažintomis žmogaus teisėmis ir laisvėmis bei lemia žmonių kultūrinę pažangą, solidarumą ir toleranciją. Todėl visų pirma tarnyba ėmė reikalauti, kad Švietimo ir mokslo ministerija pradėtų įgyvendinti Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatas švietimo sistemoje. Iki 2000 metų rugsėjo 1 dienos, finansuojant Jungtinių Tautų Vystymo Programai tarnyba parengė ir išleido ir, padedant Švietimo ir mokslo ministerijai, išplatino mokyklose lankstuką „Lygios galimybės berniukams ir mergaitėms mokykloje“. Tai viena iš priemonių, skirtų Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatoms įgyvendinti švietimo sistemoje.

Igyvendinant Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo reikalavimą užkirsti kelią moterų ir vyrų diskriminavimo propagavimui 2000 m. birželio 30 dieną žiniasklaidos atstovams tarnyba surengė konferenciją “Moters ir vyro socialinio vaidmens stereotipai”. Konferencijoje pranešimus skaitė Baltijos tyrimų, Teisės universiteto, Švedijos savivaldybių asociacijos, Vytauto Didžiojo universiteto bei kitų kompetentingų institucijų specialistai. Konferencija buvo itin gerai įvertinta, apie ją išleistas atskiras leidinys.

Ataskaitiniu laikotarpiu tarnyba aktyviai bendradarbiavo su nevyriausybinėmis organizacijomis. Ši veikla susijusi su Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio 3 punkto, nustatančio būtinumą remti visuomeninių organizacijų veiklą šioje srityje, įgyvendinimu. Tuo tikslu 2000 m. gegužės mėnesį tarnyba organizavo konferenciją “Lygiateisiškumo ir partnerystės keliu”, kurią finansavo Jungtinių Tautų Vystymo Programa. Konferencija buvo skirta nevyriausybinių organizacijų atstovams. Joje dalyvavo apie 300 žmonių iš daugelio nevyriausybinių Lietuvos organizacijų. Konferencijos pabaigoje buvo priimta rezoliucija.

Ši konferencija paminėta Lietuvos statistikos departamento išleistame leidinyje “Moterys ir vyrai Lietuvoje” kaip Lietuvos moterų judėjimo istorijos faktas.

Dalyvauta daugelyje nevyriausybinių organizacijų ir valstybių institucijų surengtose konferencijose, kuriose buvo skaityti pranešimai apie tarnybos veiklą. Skaitytos paskaitos ar diskutuota klausimais dėl moterų ir vyrų lygių teisių ar galimybių įgyvendinimo.

Paminėtini tokie renginiai: “Teisinės sistemos reforma, institucijų problemos”, “Įstatymų kūrimas ir įstatymų leidybos procesas”, “Europos šalių partnerystė: naujos galimybės, sprendžiant moterų nedarbo problemas”, “Nuo lygybės iki lyčių lygybės”, “Lyčių statistika Baltijos šalyse”, “Moterys, demokratija, išsilavinimas”, “Prekyba žmonėmis ir žmonių dingimas: problemos ir sprendimai”, “Pagalbos ranka žengiančiam vilties laiptais”, “Penkeri metai po Pekino konferencijos: pasisekimai ir perspektyvos”, “Konstruktyvūs veiksmai”, “Moteris probleminėje šeimoje”, “Lyčių politika, visuomenė, kultūra”, “Moterų įvaizdis žiniasklaidoje”, “Lyčių lygybė švietimo srityje”, “Lygių galimybių įstatymo veikimas ir problemos”, “Aukos problemos teisinių tyrimų kontekste”, “Aktualios žmogaus teisių apsaugos problemos Baltijos šalyse”. Paminėtos tik kelios konferencijos ir seminarai, kuriuose dalyvauta per ataskaitinį laikotarpį. Itin svarbus renginys, kuriame kontrolierė skaitė pranešimą, buvo Trečiasis Lietuvos moterų suvažiavimas, įvykęs 2000 m. gruodžio 9 d.

Taigi tarnyba užmezgė ir palaiko gerus ryšius su nevyriausybėmis organizacijomis. Jų atstovai itin dažnai lankosi tarnyboje, konsultuojasi darbo klausimais, pateikia veiklos ataskaitas, atvyksta dėl informacijos apie Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo įgyvendinimą, pateikia savo informaciją apie Lietuvos bei tarptautinių forumų metu spręstas problemas bei priimtas rezoliucijas. Tarnyba taip pat teikia šių organizacijų atstovams informaciją apie savo darbą, teikia šioms

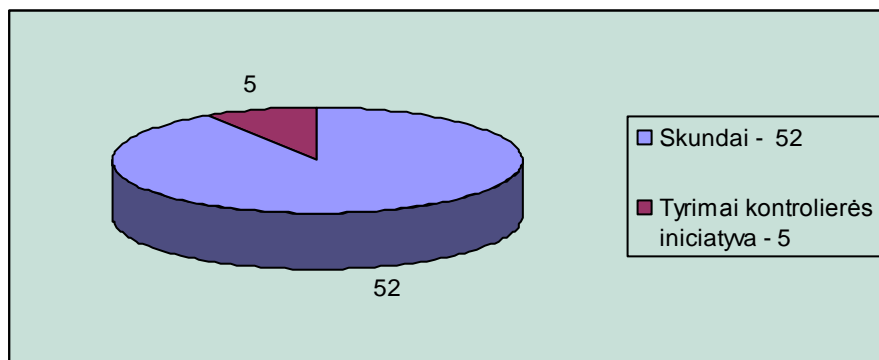
organizacijoms rekomendacijas dėl parengtų projektų tikslingumo, konsultuoja dėl konfliktinių situacijų sprendimo bei žmogaus teisių gynimo būdų.

Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo įgyvendinimo kontrolė ir skundų tyrimas

Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 12 straipsnyje apibrėžta moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus kompetencija : skundų tyrimas dėl diskriminacijos, seksualinio priekabiavimo ir išvadų teikimas dėl šio įstatymo įgyvendinimo, taip pat pasiūlymų valdžios ir valdymo institucijoms teikimas dėl teisės aktų tobulinimo ir lygių teisių įgyvendinimo politikos prioritetų. Šios dvi kompetencijos sritys yra glaudžiai susijusios, kadangi teisės aktų spragos ar prieštaravimai Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymui dažniausiai paaiškėja tiriant skundus, prašymus, analizuojant ir vertinant įvairius besikreipiančių asmenų siūlymus ar atliekant tyrimus savo iniciatyva. Todėl labai dažnai pasiūlymai keisti teisės aktus valdžios ir valdymo institucijoms teikiami atlikus skundų tyrimus.

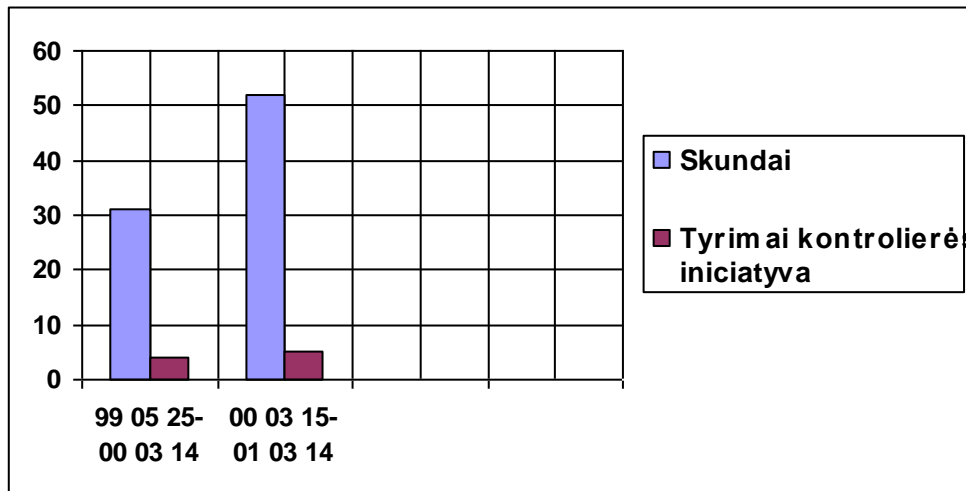
Per atsiskaitomąjį laikotarpį Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba gavo 52 skundus, iš kurių 47 yra ištirti, likusieji 5 dar tiriami. Kontrolierės iniciatyva buvo atlikti 5 tyrimai dėl galimų moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimų (1 pav.).

1 pav. Tarnybos gauti skundai ir tyrimai kontrolierės iniciatyva:

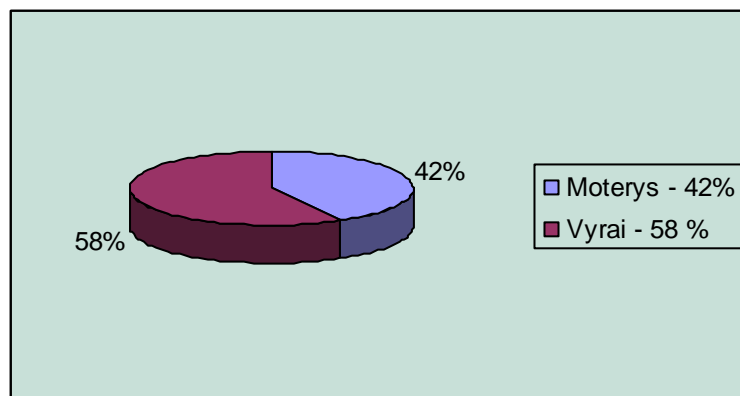
Palyginus su praėjusiu ataskaitiniu laikotarpiu, skundų skaičius žymiai padidėjo. Darytina išvada, kad Lietuvos žmonės įgijo daugiau informacijos ir žinių apie savo teises ir galimybes bei jų gynimo būdus. Jeigu per praėjusį ataskaitinį laikotarpį buvo gautas 31 skundas, kontrolierės iniciatyva atlikti 4 tyrimai dėl galimų moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimų, tai per šį ataskaitinį laikotarpį buvo gauti jau 52 skundai ir kontrolierės iniciatyva atlikti 5 tyrimai (2pav.).

2 pav. Skundų ir kontrolierės iniciatyva atliktų tyrimų skaičiaus palyginimas ataskaitiniais laikotarpiais:

Į Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą dėl moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimų kreipiasi abiejų lyčių atstovai, tačiau pažymėtina, kad per šį ataskaitinį laikotarpį žymiai aktyvesni tapo vyrai (3 pav.).

3 pav. Asmenų, pateikusių skundus Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai, pasiskirstymas pagal lytį:

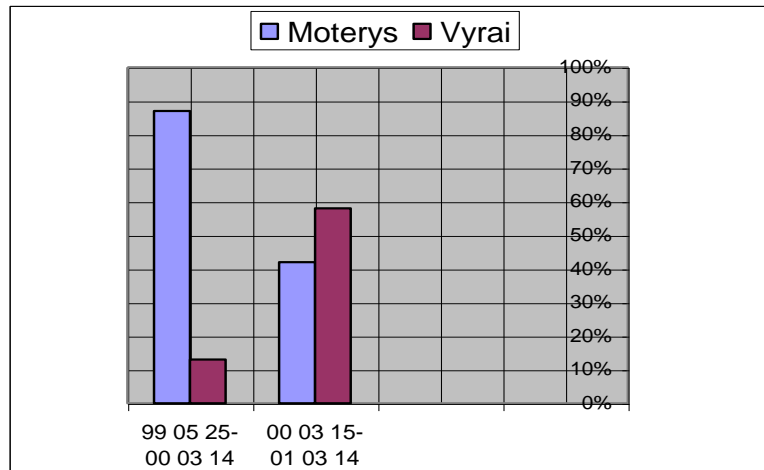
Jeigu per praėjusių metų (1999 05 25 – 2000 03 14) ataskaitinį laikotarpį aktyviau savo pažeistas teises gynė moterys, tai per šį ataskaitinį laikotarpį (2000 03 15 – 2001 03 14) į tarnybą dėl savo pažeistų teisių žymiai dažniau kreipėsi vyrai (4 pav.). Tačiau ši statistika ne visai objektyviai atspindi realią padėtį, kadangi vieną kolektyvinį skundą (registruotą vieno asmens pavarde) dėl kompensavimo už vaistus pasirašė net 417 vyriškosios lyties atstovų. Per ataskaitinį laikotarpį visai nebuvo gauta skundų iš Marijampolės ir Tauragės apskričių.

4 pav. Asmenų, pateikusių skundus Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai,

pasiskirstymas pagal lytį ataskaitiniais laikotarpiais:

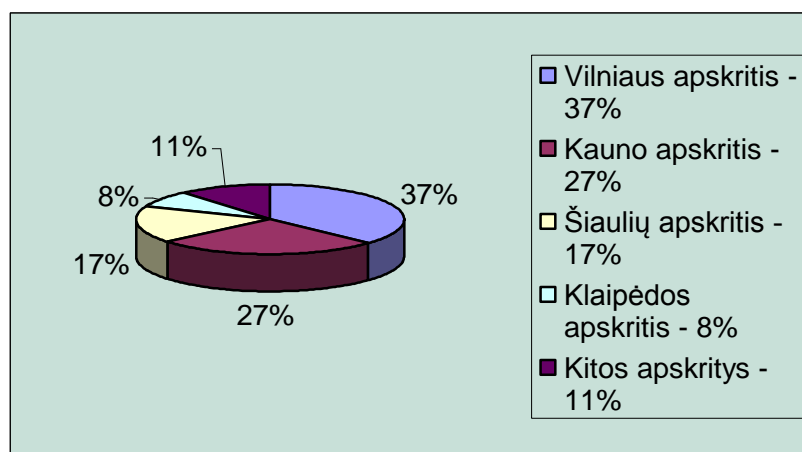
1999 05 25 – 2000 03 14 : moterys – 87 %, vyrai – 13 %

2000 03 15 – 2001 03 14 : moterys 42 %, vyrai – 58 %

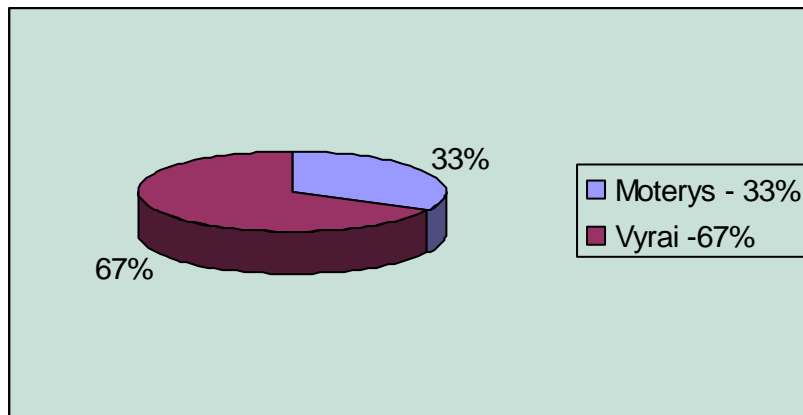
Išanalizavus, iš kokių Lietuvos vietovių dažniausiai kreipiasi asmenys į Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą, pažymėtina, kad ir per šį ataskaitinį laikotarpį, kaip ir per praėjusį, dažniau kreipėsi didžiųjų miestų gyventojai: Vilniaus, Kauno, Šiaulių. Skundų, prašymų, siūlymų daugiau gauta iš didžiųjų Lietuvos apskričių, kurių gyventojai yra aktyvesni ir galbūt geriau susipažinę su savo teisėmis ir jų gynimo mechanizmu (5 pav.).

5 pav. Apskritis, iš kurių asmenys pateikė skundus Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai:

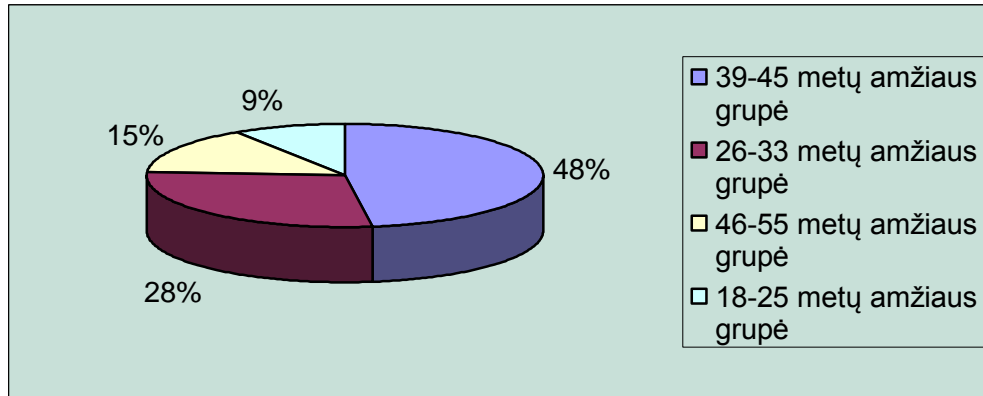
Aptariant apskundžiamų ir asmenų, dėl kurių veiksmų pradėtas tyrimas kontrolierės iniciatyva, lytį, pažymėtina, kad kaip ir per praėjusį, taip ir per šį atsiskaitomąjį laikotarpį daugiau skundžiamasi vyriškos lyties atstovų veiksmais. (6 pav.).

6 pav. Apskundžiamų asmenų pasiskirstymas pagal lytį:

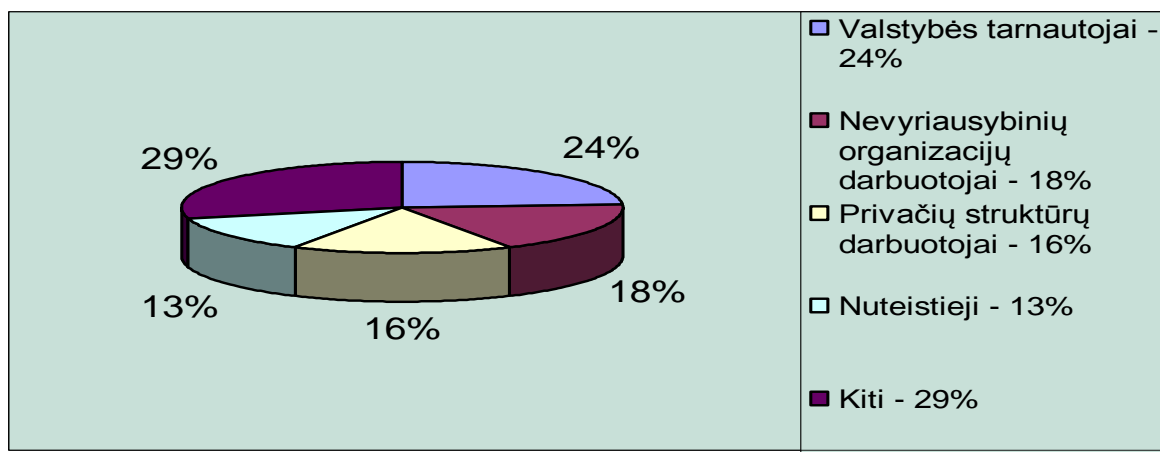
Kalbant apie žmonių, besikreipiančių į Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą, amžių pažymėtina, kad dėl pažeistų moterų ar vyrų teisių dažniau skundžiasi nejauni, gyvenimo patirties ir darbinių įgūdžių bei žinių įgiję žmonės, besistengiantys realizuoti savo idėjas bei turimas profesines žinias darbinėje veikloje (7 pav.).

7 pav. Asmenų, pateikusių skundus Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai, pasiskirstymas pagal amžių:

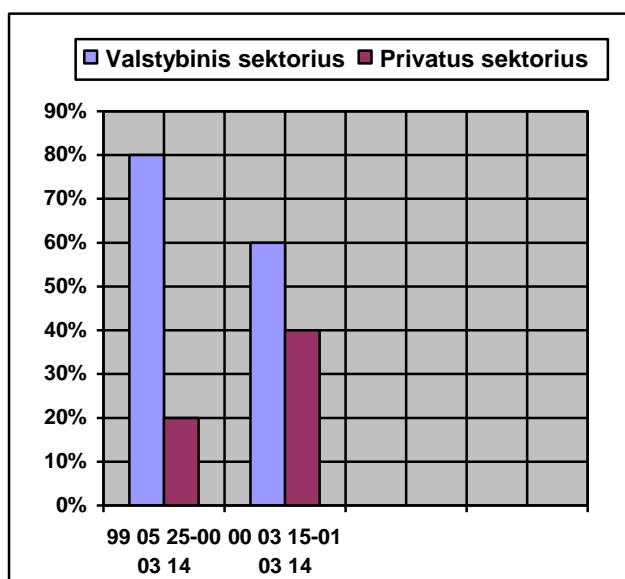
Išanalizavus, kokių socialinių grupių moterys ir vyrai jaučiasi diskriminuojami dėl lyties, paaiškėjo, kad aktyviausi yra valstybės tarnautojai (ministerijų, savivaldybių, mokslo ir mokymo įstaigų tarnautojai), asmenys, plėtojantys savo veiklą nevyriausybinėse organizacijose, privačių struktūrų (bendrovių, bendrų su užsienio kapitalu įmonių, individualių įmonių) darbuotojai, nuteistieji (8 pav.).

8 pav. Asmenų, pateikusių skundus Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai, pasiskirstymas pagal socialines grupes:

Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatų privalo laikytis tiek valdžios ir valdymo institucijos, tiek švietimo, mokslo ir studijų įstaigos, tiek ir visų nuosavybės formų įmonės, bendrovės, bendros įmonės, užsienio kapitalo įmonės. Per šį atsiskaitomąjį laikotarpį, palyginus su praėjusiu, žymiai daugiau atlikta tyrimų dėl galimų moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimų privačiame sektoriuje - 40 %, 60% tyrimų buvo atlikta dėl lygių galimybių pažeidimų valstybiniame sektoriuje (valdžios ir valdymo institucijose, valstybinėse įstaigose, organizacijose) (9 pav.).

9 pav. Atliktų tyrimų dėl galimų moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimų valstybiniame ir privačiame sektoriuje pasiskirstymas 1999 05 25 – 2000 03 14 ir 2000 03 15 – 2001 03 14 ataskaitiniais laikotarpiais:

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnis įpareigoja moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierių atlikti įstatymo vykdymo priežiūrą, o kontrolieriaus darbą užtikrina Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas įpareigoja įgyvendinti moterų ir vyrų lygias teises valdžios ir valdymo institucijas, švietimo įstaigas, mokslo ir studijų institucijas, darbdavius, taip pat draudžia skelbimuose priimti į darbą, mokytis nurodyti diskriminuojančius moteris ar vyrus reikalavimus. Taigi šio įstatymo nuostatos nereguliuoja absoliučiai visų visuomeninių santykių, asmenims įgyvendinant savo teises ir vykdant atitinkamas pareigas. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatos netaikomos prekių ir paslaugų teikimo srityje, neįpareigoja privačių įmonių savininkų, vadovų užtikrinti lygias moterų ir vyrų teises priimamuose lokaliuose teisės aktuose. Būtent dėl pažeidimų šioje srityje buvo gauta nemažai vyrų skundų, kuriuose skundžiasi dėl to, kad jiems tenka daugiau nei moterims mokėti už įėjimą į barus, kavines, šokių klubus bilietus, pavyzdžiui, už bilietą į Kaune esantį restoraną “Los Patrankos” vyrai privalo mokėti 10 litų, o moterys – 5 litus.

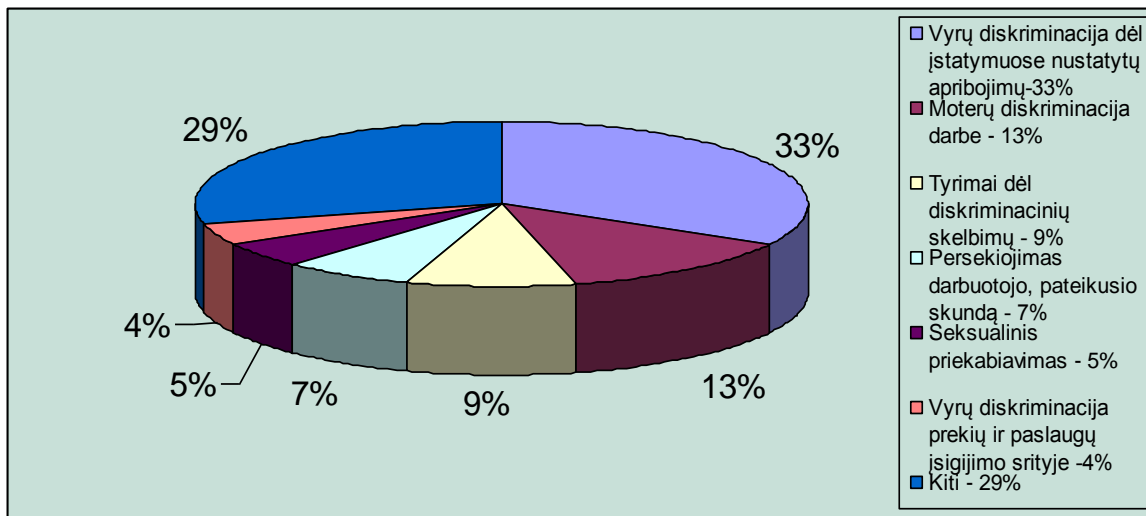
Kalbant apie gaunamų skundų problematiką, pažymėtina, kad ji pasikeitė, palyginus su praėjusio ataskaitinio laikotarpio skundų problematika. Jei anksčiau asmenys daugiausiai skundėsi dėl lygias teises pažeidžiančių veiksnių darbo santykių srityje, tai per šį atsiskaitomąjį laikotarpį vyrauja nusiskundimai dėl teisės aktų, apribojančių vyrų galimybes realizuoti tokias pačias teises, kokias turi moterys. Moterys dažniau skundėsi dėl diskriminacijos darbe: mažiau palankių įdarbinimo sąlygų nustatymo, blogesnių darbo apmokėjimo sąlygų nustatymo, persekiojimo darbe už skundo pateikimą Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai.

Nemažai gauta vyrų skundų, kuriuose jie aprašo tėvystės nustatymo ir nuginkijimo, vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, vyrų-tėvų bendravimo su vaikais problemas ir mano, kad yra diskriminuojami dėl to, kad neturi galimybių lygiomis teisėmis su moterimis-motynomis auklėti vaikus, rūpintis jais, nors formaliai įstatymai jiems tai garantuoja. Beveik visi į Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą besikreipiantys vyrai prašo teisės aktuose įtvirtinti lygias teises kartu su moterimis dalyvauti auklėjant vaiką, o taip pat jie norėtų naudotis tomis pačiomis lengvatomis ir privilegijomis darbe, kokiomis naudojasi moterys, auginančios vaikus, ir tuo pačiu žymiai aktyviau dalyvauti šeimos gyvenime.

Keli skundai gauti dėl moters žeminimo reklamoje bei viešose valstybės tarnautojų, politikų kalbose.

Kontrolierė savo iniciatyva pradėjo tyrimus, reaguodama į dienraščiuose išspausdintus skelbimus dėl priėmimo į darbą, kuriuose buvo nurodyti reikalavimai, suteikiantys pirmenybę moterims arba vyrams.

10 pav. Skundų bei kontrolierės iniciatyva atliktų tyrimų problematika:

Toliau pateikiamos kelios skundų dėl vyrus diskriminuojančių teisės aktų nuostatų tyrimų santraukos.

* * *

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje buvo gautas 418 vyrų, turinčių priešinės liaukos piktybinius navikus, skundas dėl diskriminacijos medicinos srityje.

Pareiškėjai teigė, kad Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. sausio 28 d. įsakyme Nr.49 “Dėl kompensuojamų vaistų sąrašo patvirtinimo” diskriminuojami vyrai, sergantys nuo lytinių hormonų priklausančiu susirgimu – prostatos vėžiu. Sergantieji paaiškino, kad Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 1997 m. liepos 2 d. įsakyme Nr. 367 “Dėl kompensuojamų vaistų ir medicinos pagalbos priemonių sąrašų” visi vaistai onkologinėms ligoms gydyti iš privalomojo sveikatos draudimo lėšų buvo kompensuojami 100%. Šiame sąrašė buvo įrašytas ir vaistas Goserelinum, kuris vartojamas, turint priešinės liaukos piktybinį naviką. Pasak pareiškėjų, kada vaistas Goserelinum naudojamas krūties vėžiui gydyti, jis kompensuojamas 100 %. Daugelis ligonių buvo pradėję gydytis minėtu vaistu ir buvo patenkinti jo poveikiu, tačiau naujajame įsakyme Nr. 49 “Dėl ligų ir kompensuojamųjų vaistų joms gydyti” numatyta, kad vaistai, skirti priešinės liaukos piktybiniam navikams gydyti, tarp jų ir Goserelinum, kompensuojami tik 80% procentų. Dėl to ligonis kiekvieną mėnesį turi primokėti apie 160 Lt. Daugeliui ligonių yra nustatyta III-IV šio vėžio stadija, jie nedirba ir neturi lėšų sumokėti tokio dydžio priemonę. Todėl jie priversti rinktis chirurginę kastraciją – sėklidžių pašalinimą, o nesutikę operuotis, visai nutraukia gydymą. Sergantieji vyrai skunde teigė, kad naujasis sveikatos apsaugos ministro įsakymas ženkliai pablogina jų padėtį ir

pažeidžia jų teises į nemokamą gydymą, palyginti su kitais žmonėmis, turinčiais lytinių organų bei kitų organų piktybinius navikus. Tyrimo metu dar du sergantieji parašė skundus dėl tos pačios problemos.

Tyrimo metu buvo nagrinėti straipsniai spaudoje apie vyrų, turinčių priešinės liaukos piktybinius navikus problemas, šios ligos gydymo būdus, medikamentus, vartojamus esant šiai diagnozei, kitas ligos gydymo ir ligonio slaugymo metu išskylančias aplinkybes. Taip pat buvo nusiųsti paklausimai Sveikatos apsaugos ministrui R.Alekna, Lietuvos vyriausiajam onkologui E.Stratilatovui, Lietuvos onkologijos centro Mamologijos skyriaus vedėjui S.Bružui, Valstybinės ligonių kasos direktoriui S.J.Janoniui, Socialinės apsaugos ir darbo viceministrui A.Nazarovui, Finansų ministerijos Biudžeto departamento direktoriui R.Večkui, Lietuvos onkologijos centro Urologijos skyriaus gydytojams V.Lazutkai, S.Žyliui, A.Sruogiui, A.Uliui.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras R.Alekna kontrolierei paaiškino, kad kompensuojamųjų vaistų sąrašų tikslinimo komisija Sveikatos apsaugos ministerijos neetatinio vyriausiojo onkologo E.Stratilatovo siūlymu vaistą Goserelinum, kaip ir Leuprorelinum bei Triptorelinum, įtraukė į vaistų, skirtų navikams gydyti ir kompensuojamų 80%, grupę. Jie skiriami tik sergantiems išplitusiu ir progresuojančiu prostatos vėžiu ligoniams, atsisakantiems chirurginės operacijos. Ministro teigimu, išplitusio prostatos vėžio atveju vaistas Goserelinum nėra būtinojo gydymo priemonė, o tik alternatyvus pasirinkimo vaistas.

Lietuvos onkologijos centro Urologijos skyriaus vedėjas T.Petrėtis paaiškino, kad esant I ir II prostatos vėžio stadijoms galimi gydymo būdai yra chirurginė operacija ar spinduliavimas, o III ir IV stadijos prostatos vėžys gydomas visiška androgenų blokada, kuri pasiekama vaistais Zalodex (Goserelinum). T.Petrėtis taip pat paaiškino, kad 63,4% prostatos vėžio susirgimų buvo diagnozuoti III ir IV stadijose.

Lietuvos onkologijos centro Krūties chirurgijos skyriaus vedėjo S.Bružo nuomone, vaisto Goserelinum kaina turėtų būti vienodai kompensuojama ir vyrams, ir moterims. “Logika paprasta – abiem atvejais mes turime piktybinę ligą, abiem atvejais ligoniai kenčia, miršta nuo tų ligų. Tačiau kainų politiką ir strategiją formuoja Ligonų kasos, kurios, be abejo, skaičiuoja pinigus ir ieško galimybių jų sutaupyti. Tokiu būdu vyrai tampa diskriminuojami. Ekonominė situacija nėra dėkinga, bet galvoju, kad šiuo atveju reikėtų rasti protingą sprendimą.”- rašo gydytojas S.Bružas.

Sveikatos apsaugos ministerijos vyriausiasis onkologas E.Stratilatovas, kurio nuomone buvo remtasi sudarant kompensuojamųjų vaistų sąrašą, paaiškino, kad vaistai Goserelinum skiriami ligonio, sergančio išplitusiu ir progresuojančiu prostatos vėžiu, cheminei kastracijai. Toks pats efektas būna ir po chirurginės kastracijos, t.y. po sėklidžių pašalinimo operacijos būdu. Medikamentas Goserelinum, pasak vyriausiojo onkologo, yra skiriamas cheminei kastracijai ir yra alternatyva chirurginei kastracijai.

Lietuvos onkologijos centro Urologijos skyriaus gydytojai dr. T.Petraitis, doc. V.Lazutka, S.Žylysis, A.Sruogis, A.Ulys paaiškino, kad nuo 2000 m. vasario 2 d. iki gegužės 1 d. ligoniams, sergantiems priešinės liaukos vėžiu, žymiai dažniau taikoma chirurginė kastracija negu anksčiau. Tai pastebima ne tik Lietuvos onkologiniame centre, bet ir rajonuose. Pasak gydytojų, 10 jų ligonių visai atsisakė gydymo, nes nesutinka su chirurgine kastracija, o primokėti už vaistus neturi galimybės. Gydytojai taip pat teigė, kad pasekmės, gydant prostatos vėžį vaistais Goserelinum ar chirurgiškai kastruojant, yra tapačios, “tačiau po chirurginės operacijos sėklidžių nebesugrąžinsi”. Gydyti prostatos vėžį yra ir kitų vaistų, tačiau jie kompensuojami 80% ir kainuoja tiek pat, kiek Goserelinum. Be to, gydytojai pabrėžė, kad chirurginė kastracija labai neigiamai atsiliepa ligonio psichinei būklei.

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierė, išnaginėjusi Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. sausio 28 d. įsakymą Nr. 49 “Dėl kompensuojamųjų vaistų sąrašų patvirtinimo” ir atsižvelgusi į ministro R.Aleknos pateiktą argumentą dėl diskriminacijos nebuvimo, taip pat į gydytojų paaiškinimus, padarė išvadą, kad ministro argumentacija nėra pakankamai pagrįsta ir objektyvi. Tiriant skundą buvo nustatyta, kad minėtu sveikatos apsaugos ministro įsakymu patvirtintame Ligų ir kompensuojamųjų vaistų joms gydyti sąraše 100% kompensuojamųjų vaistų skyriuje “II. Navikai (100%)” įrašytas ir vaistas Goserelinum, kuris skiriamas gydyti išplitusiam krūties vėžiui. Vaistais, nurodytais II skyriuje, be kitų vėžinių susirgimų, gydomi krūties piktybiniai navikai (kodas C50) bei moters lytinių organų piktybiniai navikai (kodai C51-C58). Tuo tarpu priešinės liaukos piktybiniais navikams gydyti (esant išplitusiai, progresuojančiai ligos formai), o ši liga būdinga tik vyrams, šie vaistai kompensuojami tik 80%. Kontrolierė konstatavo, kad šiame teisės akte įtvirtintos mažesnės vyrų, turinčių lytinių organų piktybinius navikus, teisės ir galimybės įsigyti gydytis reikalingus vaistus nei moterims, turinčioms lytinių organų piktybinius navikus, taip pat nuo lytinių hormonų priklausiančius piktybinius navikus.

Kaip jau minėta, tiriant šį onkologinių ligonių skundą, buvo gauti dar du papildomi vyrų, sergančių prostatos vėžiu, skundai, kuriuose jie išreiškė nusivylimą nauja kompensavimo už vaistus Goserelinum tvarka, kadangi lėšų įsigyti brangiai kainuojančius vaistus jie neturi.

Ištyrus skundą buvo padaryta išvada, kad cheminę medikamentinę kastraciją vadinti alternatyva chirurginei žmogaus kastracijai nėra pagrįsta, kadangi alternatyvą rinktis privalo turėti ligonis. Tai atsispindi ir naujai priimto kompensuojamųjų vaistų sąrašo nuostatoje, “kad vaistai skiriami, kai ligonis atsisako operacijos”. Tad chirurginė kastracija yra greičiau neišvengiamumas, vienintelė galima išeitis nei alternatyva.

Įvertinus skundo tyrimo metu nustatytas aplinkybes, buvo nuspręsta siūlyti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministrui Raimundui Aleknai patikslinti 2000 m. sausio 28 d. įsakymą Nr. 49 “Dėl kompensuojamųjų vaistų sąrašų patvirtinimo”, siekiant pašalinti jame įtvirtintą vyrų,

turinčių priešinės liaukos piktybinius navikus, teisių apribojimą gydytis nemokamai medikamentiniu būdu, t.y. vaistais Goserelinum, Triptorelinum, Leuprorelinum.

Po šio moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierės sprendimo sveikatos apsaugos ministras 2000 m. lapkričio 8 d. įsakymu Nr. 613 “Dėl sveikatos apsaugos ministro 2000 01 28 įsakymo Nr.49 “Dėl kompensuojamų vaistų sąrašų patvirtinimo” dalinio pakeitimo” nustatė, kad tiek krūties, tiek ir priešinės liaukos piktybiniams navikams (esant išplitusiai ir progresuojančiai ligos formai) gydyti skiriami vaistai Goserelinum, Triptorelinum, Leuprorelinum kompensuojami 80%.

Šis sprendimas, be abejonės, apribojo moterų, turinčių progresuojančios formos krūties piktybinius navikus, teisę gydytis nemokamai. Minėtas sveikatos apsaugos ministro sprendimas priimtas nesuradus, o galbūt neieškojus būdų, kaip suteikti teisę visiems ligoniams, tiek moterims, tiek vyrams, turintiems įvairių organų piktybinius navikus, gydytis nemokamai.

* * *

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje buvo gautas Kauno gyventojų A.B. pareiškimas dėl to, kad Kauno miesto socialinės rūpybos skyrius neišmokėjo pareiškėjui 6 minimalių gyvenimo lygių vienkartinės pašalpos, gimus kūdikiui. A.B. nurodė, kad pašalpą buvo atsisakyta mokėti, motyvavus įstatymu “ir savo nuomone, atseit, vyrai prageria pašalpas”. Pareiškėjo įsitikinimu, pažeistos jo, kaip vyro ir tėvo, teisės rūpintis savo vaikais ir šeima, kadangi jis dirba, aprūpina šeimą, stengiasi, kad motina kuo ilgiau vaiką maitintų krūtimi, bet pašalpos pasiimti negali.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad vienkartinės pašalpos gimus kūdikiui mokėjimą reglamentuoja Valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, įstatymo 2 straipsnis, kuriame nustatyta, kad, gimus kūdikiui, motinai mokama 6 minimalių gyvenimo lygių dydžio vienkartinė pašalpa. Šiame straipsnyje nustatyti atvejai, kada pašalpa motinai neskiriama – jei motina atsisako kūdikio arba jį palieka, ir kada pašalpa motinai nemokama - jei motina mirė ar iš jos atimtos motinystės teisės iki pašalpos gavimo, taip pat kai ji neaugina vaiko dėl anksčiau nurodytų ar kitų svarbių priežasčių.

Socialinės apsaugos ir darbo ministrės 1999 m. vasario 3 d. įsakymu Nr.15 patvirtintų Valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, skyrimo ir mokėjimo nuostatų 4 punkte nustatyta, kad pirmumo teisę gauti pašalpą turi vaiko motina, o tėvui ar kitam vaiką auginančiam asmeniui pašalpa išmokama tik nesant motinos arba kai dėl sveikatos būklės (esant medicininei išvadai) ar kitų svarbių priežasčių motina negali prižiūrėti vaiko.

Tiriant skundą, pareikšti nuomonę, ar nuostata, kad vienkartinė pašalpa, gimus kūdikiui, išmokama tik motinai, neprieštarauja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio 1 punkto reikalavimams, buvo paprašyti Seimo Šeimos ir vaiko reikalų komisijos pirmininkė, Socialinės apsaugos ir darbo ministrė bei Vaiko teisių apsaugos tarnybos direktorius.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos tarnybos direktorius V.Vadoklis paaiškino, kad Valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, įstatymo 2 straipsnyje ir Valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, skyrimo ir mokėjimo nuostatų 4 punkte akcentuojamas pašalpos išmokėjimas kūdikio tėvui arba kitam vaiką auginančiam asmeniui, kai vaiko motina negali prižiūrėti savo vaiko. Direktoriaus teigimu, “akcentuojamas motinos negalėjimas prižiūrėti savo vaiką apriboja galimybę vaiko tėvui gauti vienkartinę pašalpą gimus kūdikiui ir tai prieštarauja lygių galimybių principams. Mūsų nuomone, vienkartinė pašalpa, gimus kūdikiui, galėtų būti mokama tiek vaiko motinai, tiek tėvui”. Direktoriaus nuomone, svarbu, jog pašalpa būtų panaudota vaiko reikmėms ir jo interesams.

Socialinės apsaugos ir darbo viceministrė V.Blinkevičiūtė (tuo metu eidama šias pareigas) paaiškino, kad, siekiant užtikrinti valstybės skiriamą paramą gimusio vaiko interesams, pirmumo teisę gauti vienkartinę pašalpą gimus kūdikiui turi vaiko motina, kuri jį prižiūri. Viceministrė informavo, kad yra rengiama Vaikus auginančių šeimų rėmimo programa, kurioje numatomi Valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, įstatymo pakeitimai, suteikiantys teisę tokiu atveju gauti pašalpą vaiko tėvui, jeigu jis yra nuolatinis Lietuvos gyventojas.

Atsižvelgus į tai, kad minėtuose teisės aktuose, reglamentuojančiuose valstybinių pašalpų skyrimą ir mokėjimą, gimus kūdikiui, nenustatyta, kad ši pašalpa yra skiriama gimusio kūdikio motinos reikmėms tenkinti arba kompensuoti už gimdymo metu patirtus fizinius skausmus ar tam tikrus nemalonius išgyvenimus, bei įvertinus nuostatas, numatančias, kad pašalpa gali būti išmokama vaiko tėvui ar kitam vaiką auginančiam asmeniui, kai motinai dėl svarbių priežasčių pašalpa negali būti išmokėta, buvo padaryta išvada, kad valstybinė pašalpa, gimus kūdikiui, gali būti išmokėta ir vaiko motinai, ir vaiko tėvui (tam tikrais atvejais vaiką auginančiam asmeniui). Pagrindinė ir vienintelė sąlyga šiai pašalpai išmokėti yra vaiko gimimas, tad šios valstybės skiriamos pašalpos tikslinė paskirtis turėtų būti gimusio vaiko poreikių tenkinimas.

Atsižvelgus į Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 str. 1 dalies 1 punktą, nustatantį valdžios ir valdymo institucijų pareigą užtikrinti, kad visuose jų rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės, bei į tyrimo metu gautus paaiškinimus buvo nuspręsta siūlyti Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetui parengti 1994 m. lapkričio 3 d. Lietuvos Respublikos valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, įstatymo (Nr.I-621) 2 straipsnio pakeitimo projektą ir numatyti, kad vienkartinė pašalpa gimus kūdikiui būtų mokama vaiko motinai arba vaiko tėvui.

Socialinės apsaugos ir darbo ministrei buvo pasiūlyta pakeisti 1999 m. vasario 3 d. įsakymu Nr.15 patvirtintų Valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, skyrimo ir mokėjimo nuostatų 4 punktą ir numatyti, kad vienkartinė pašalpa gimus kūdikiui mokama vaiko motinai arba vaiko tėvui.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija parengė Lietuvos Respublikos valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, įstatymo 1, 2, 4 ir 4¹ straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą, pagal kurio nuostatas įstatymo nustatytos pašalpos už vaikus bus mokamos vieno iš tėvų (ar turimo vienintelio iš tėvų) prašymu. Šiam įstatymo projektui Lietuvos Respublikos Seimas pritarė 2000 m. sausio mėnesį.

* * *

Pateikiame trumpą kito skundo, savo problematika glaudžiai susijusio su anksčiau aprašytu, tyrimo santrauką.

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje buvo gautas nuteistojo B.A. skundas dėl Civilinio proceso kodekso priedo Nr.2 5 dalies galimo prieštaravimo Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymui. Civilinio proceso kodekso priedas Nr.2 nustato sąrašą fizinių asmenų turto, į kurį negali būti nukreiptas išieškojimas pagal vykdomuosius dokumentus. Minėto priedo Nr.2 5 dalyje nustatyta, kad išieškojimas pagal vykdomuosius dokumentus negali būti nukreiptas į pašalpas vienišoms ir daugiavaikėms motinoms. Pareiškėjo nuomone, minėta Civilinio proceso kodekso nuostata pažeidžia jo teisę rūpintis vaiku ir yra diskriminacinė vyrų atžvilgiu.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad valstybinių pašalpų mokėjimą auginančioms vaikų šeimoms, kurioms labiausiai reikalinga valstybės socialinė parama, taip pat našlaičių ir likusių be tėvų globos vaikų rėmimą reglamentuoja Valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, įstatymas. Pagal šio įstatymo nuostatas yra mokamos šių rūšių valstybinės pašalpos: vienkartinė pašalpa gimus kūdikiui, nėštumo pašalpa besimokančioms moterims, šeimos pašalpa, pašalpa šeimoms, auginančioms tris ir daugiau vaikų, vaiko globos pašalpa, pašalpa tikrosios krašto apsaugos tarnybos karių (prievolininkų) vaikams, našlaičio stipendija ir pašalpa našlaičiams ir likusiems be tėvų globos vaikams įsikurti. Pažymėtina, kad minėtame įstatyme nėra numatytas pašalpų vienišoms ir daugiavaikėms motinoms mokėjimas.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, pagal šiuo metu galiojančią Valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, įstatymą vienkartinė pašalpa gimus kūdikiui, šeimos pašalpa bei pašalpa šeimoms, auginančioms tris ir daugiau vaikų, mokamos motinai. Tik atskirais atvejais (kai motina mirusi, iš jos atimtos motinystės teisės, kai ji neaugina vaiko ar jį palieka) pašalpos mokamos vaiko tėvui arba kitam vaiką paėmusiam auginti asmeniui.

Atsižvelgus į galiojančių teisės aktų nuostatas ir į tai, kad yra parengtas Valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas (numatantis pašalpų už vaikus mokėjimą ne tik motinai, bet ir tėvui), buvo atkreiptas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos dėmesys į galimą teisės normų koliziją, turint omenyje Civilinio proceso kodekso priedo Nr.2 5 dalies nuostatas ir galiojančius teisės aktus, reglamentuojančius valstybinių pašalpų šeimoms,

auginančioms vaikams, mokėjimą (kai kalbama apie išieškojimą nukreipimą pagal vykdomuosius dokumentus), bei pasiūlyta apsvarstyti galimybę suvienodinti minėtuose teisės aktuose esančias sąvokas.

Su skundo tyrimo išvada buvo supažindintas Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetas, kuris pasirengęs bendradarbiauti su Teisės ir teisėtvarkos komitetu dėl moterų ir vyrų lygių galimybių suvienodinimo.

* * *

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje buvo gautas pareiškėjo J.A., kalinamo Šiaulių tardymo izoliatoriuje, skundas dėl Baudžiamojo kodekso 54² straipsnio 3 dalies 1 punkto nuostatos, numatančios, kad lygtinis atleidimas iš laisvės atėmimo vietų gali būti taikomas “taip pat moterims, turinčioms vaikų iki 7 metų arba du ir daugiau nepilnamečių vaikų (jei iš tų moterų neatimtos motinystės teisės)”, galimo prieštaravimo Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio 1 punkto reikalavimams. Pareiškėjas teigia, kad ši nuostata pažeidžia vyrų teises ir siūlo ją taikyti ne tik moterims, bet ir vyrams, turintiems vaikus. Jis taip pat įsitikinęs, kad Baudžiamojo kodekso 54² straipsnio nuostatos pažeidžia jo, kaip tėvo, teisę rūpintis vaiku ir prašo kontrolieriaus iširti, ar ši nuostata nediskriminuoja vyrų.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalis įtvirtina, kad negalima teikti žmogui privilegijų dėl jo lyties. Konstitucinis Teismas nurodė, kad šia nuostata nėra draudžiama pozityvi diskriminacija, nes pozityvi diskriminacija negali būti traktuojama kaip privilegijų teikimas. Pozityvi diskriminacija – tai nustatytos kai kurios visuotinai pripažintos specialios, tam tikrai žmonių grupei būdingos, teisės dėl juos apibūdinančių tam tikrų savybių. Tik toks teisių moterims suteikimas turi būti pagrįstas atitinkamomis, tik moterims būdingomis, savybėmis. Ši nuostata įtvirtinta Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje, numatančioje išsamų ir baigtinį pozityvios diskriminacijos moterų ir vyrų atžvilgiu sąrašą. Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 2 dalį moterims suteikiamos specialiosios teisės, atsižvelgiant į moterų fizines ir biologines savybes (speciali moterų apsauga nėštumo, gimdymo bei vaiko žindymo metu).

Tiriant skundą pareikšti nuomonę, ar Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 54² straipsnio 3 dalies 1 punkto nuostata neprieštarauja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio 1 punkto reikalavimams, buvo paprašyti: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedra, Lietuvos Respublikos teisės institutas.

Lietuvos Respublikos teisingumo viceministras G.Švedas paaiškino, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 54² straipsnio 3 dalies 1 punktas, kiek tai siejasi su galimu Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio 1 punktu suteikia galimybę teismui, esant atitinkamoms sąlygoms,

moterims, turinčioms vaikų iki 7 metų arba du ir daugiau nepilnamečių vaikų (jei iš tų moterų neatimtos motinystės teisės), taikyti lygtinį paleidimą iš laisvės atėmimo vietų.

Teisingumo viceministras informavo, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (neįsigaliojusio) trečiosios knygos 3.156 straipsnio 1 dalis nustato, jog motinos ir tėvo teisės ir pareigos savo vaikams yra lygios, Lietuvos Respublikos santuokos ir šeimos kodekso 64 straipsnyje taip pat įtvirtintos lygios motinos ir tėvo teisės savo vaikų atžvilgiu. Šiuose straipsniuose yra kalbama apie tėvų valdžios lygybę. Tačiau ir kiti teisiniai santykiai, kylantys iš tėvų teisių ir pareigų savo vaikų atžvilgiu, yra grindžiami teisių ir pareigų lygybės principu. Viceministro nuomone, tėvų teisių ir pareigų lygybės principas turėtų atsispindėti ir kituose teisės aktuose ir todėl Baudžiamojo kodekso 54² straipsnio nuostatos, nustatančios lygtinio paleidimo sąlygas, turėtų būti tobulinamos. Teisingumo viceministras G.Švedas paaiškino, kad Baudžiamojo kodekso projekto 79 straipsnyje numatomas lygtinis atleidimas nuo bausmės ir jame nėra išskiriami vaiko motina ar tėvas.

Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedros profesorius habilituotas daktaras V.Pesliakas paaiškino, kad Baudžiamojo kodekso 54² straipsnio 3 dalies 1 punkte įtvirtinta nuostata, pagal kurią moterys, turinčios vaikų iki 7 metų arba du nepilnamečius vaikus, gali pretenduoti į palankesnes paleidimo iš laisvės atėmimo vietų sąlygas nei kiti asmenys, formaliai prieštarauja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymui. V.Pesliako nuomone, geresnes atleidimo nuo bausmės teisinės sąlygas moterims galima būtų pateisinti tik nėštumo, gimdymo ir vaiko žindymo metu. Profesoriaus V.Pesliako teigimu, “nors Baudžiamojo kodekso 54² straipsnio 3 dalies 1 punkte įtvirtinta nuostata yra humaniška, taip pat atsižvelgia į faktą, kad moterys žymiai rečiau nei vyrai padaro nusikaltimus, kad moters izoliavimas nuo šeimos realiame gyvenime sukelia sunkesnes pasekmes vaikų auklėjimui nei tėvo izoliavimas, tačiau remiantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsniu, tokia padėtis gali būti pavadinta diskriminacija vyrų atžvilgiu”.

Lietuvos Respublikos teisės instituto direktorius A.Dapšys paaiškino, kad specialių teisių suteikimas tik motinoms būtų nediskriminacinis tėvų atžvilgiu, jeigu būtų galima nurodyti, kad motinų statusas yra išskirtinis ir specifinis, palyginus su tėvų statusu. Tačiau tokio išskirtinio statuso (išskyrus nėštumą, vaikų gimdymą ir žindymą) negali patvirtinti nei Lietuvoje galiojantys teisės aktai, nei medicinos, psichologijos, sociologijos mokslų išvados. Direktoriaus A.Dapšio teigimu, lygtinis paleidimas taikomas vien tik formaliai nustačius faktą, kad moteris yra motina, nesant sąlygos, kad moteris vaiką ar vaikus augintų viena, be tėvo. Teisės instituto direktorius A.Dapšys daro išvadą, kad Baudžiamojo kodekso nuostata nėra suderinta su Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu, motinai yra teikiamos privilegijos ir diskriminuojamas tėvas.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 79 straipsnio 1 dalies 1 punkto d papunkčiu įtvirtinta nuostata, kad teismas asmenį, atliekantį laisvės atėmimo bausmę, gali lygtinai atleisti nuo

bausmės prieš terminą arba neatliktąją laisvės atėmimo bausmės dalį pakeisti švelnesne bausme, jeigu šis asmuo atliko “ne mažiau kaip vieną trečdalį paskirtos bausmės už nesunkų ar vidutinio sunkumo (apysunkį) nusikaltimą”. Ši nuostata taikoma “nėščioms moterims, taip pat vienišioms tėvams, turintiems vaiką iki 7 metų amžiaus arba du ir daugiau nepilnamečių vaikų, jeigu tokių tėvų valdžia nėra teismo apribota šių vaikų atžvilgiu”.

Taigi, Baudžiamojo kodekso priimto, bet kurio įsigaliojimo data nėra žinoma, privilegijų motinoms-moterims šiuo požiūriu nebenumatoma.

Atsižvelgus į anksčiau minėtus apklaustų asmenų paaiškinimus ir išvadas bei Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio nuostatas, buvo padaryta išvada, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 54² straipsnio 3 dalies 1 punkte įtvirtinta nuostata, jog moterys, turinčios vaikų iki 7 metų arba du ir daugiau nepilnamečių vaikų, gali turėti palankesnes paleidimo iš laisvės atėmimo vietų sąlygas nei kiti asmenys, yra diskriminacinė vyrų atžvilgiu ir pažeidžianti lygias moterų ir vyrų teises. Šiuo klausimu buvo nuspręsta siūlyti Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui, esant galimybei ir atsižvelgiant į naujo Baudžiamojo kodekso įsigaliojimo terminą, padaryti pakeitimus šiuo metu galiojančiame Baudžiamojo kodekso 54² straipsnio 3 dalies 1 punkte (numatyti vienodas lygtinio paleidimo sąlygas moterims ir vyrams, turintiems vaikų), kol įsigalios naujas Baudžiamasis kodeksas.

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje buvo gautas pareiškėjo J.A., kalinamo Šiaulių tardymo izoliatoriuje, skundas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 25 straipsnio nuostatos, pagal kurią moterims ir vyrams atlikti bausmę numatytos skirtingų režimų auklėjimo darbų kolonijos. Pareiškėjas teigia, kad jis paskirtą bausmę turi atlikti sustiprinto režimo pataisos darbų kolonijoje, o moterims už tokį pat nusikaltimą teismas gali paskirti atlikti laisvės atėmimo bausmę lengvesnio, t.y. bendro režimo, pataisos darbų kolonijoje. Pareiškėjas teigia, jog BK 25 straipsnio nuostata pažeidžia jo, kaip vyro, teises atlikti bausmę bendrojo režimo pataisos darbų kolonijoje ir todėl prašo ištirti, ar ši nuostata nediskriminuoja vyrų.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 25 straipsnio 5 dalį atlikti bausmę pataisos darbų kolonijose skiriama moterims: pirmą kartą nuteisiamoms laisvės atėmimu už nusikaltimus, padarytus dėl neatsargumo, taip pat pirmą kartą nuteisiamoms už tyčinius nusikaltimus, nurodytus šio straipsnio ketvirtosios dalies antrojeje pastraipoje,- kolonijose - gyvenvietėse; kitoms nuteisiamoms laisvės atėmimu moterims – bendrojo režimo kolonijose. To paties straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad atlikti bausmę pataisos darbų kolonijose skiriama vyrams: pirmą kartą nuteisiamiesiems laisvės atėmimu už nusikaltimus, padarytus dėl neatsargumo, ...- kolonijose - gyvenvietėse; pirmą kartą nuteisiamiesiems laisvės atėmimu už nesunkius tyčinius nusikaltimus, ...- bendrojo režimo kolonijose; pirmą kartą nuteisiamiesiems laisvės

atėmimu už sunkius nusikaltimus – sustiprinto režimo kolonijose; nuteisiamiesiems už itin pavojingus valstybinius nusikaltimus (62-71 straipsniai) ir už karo nusikaltimus (333-339 straipsniai), pirmiau atlikusiems laisvės atėmimo bausmę ir pripažintiems itin pavojingais recidyvistais, - griežtojo režimo kolonijose.

Tiriant skundą pareikšti nuomonę, ar Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 25 straipsnio nuostata, kuria moterims ir vyrams atlikti bausmę numatytos skirtingų režimų auklėjimo darbų kolonijos, neprieštarauja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo reikalavimams, buvo paprašyti: Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos direktorius, Lietuvos teisės universiteto Socialinio darbo fakulteto dekanas.

Lietuvos Teisės universiteto Socialinio darbo fakulteto dekanė doc. L.Dromantienė kontrolierę informavo, kad pagal dabar veikiančią Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą laisvės atėmimo bausmė atliekama pataisos darbų įstaigose, skirtose moterims, vyrams ir nepilnamečiams. Tokia laisvės atėmimo vietų sistema įtvirtina Pataisos darbų kodekse (žr. PDK 22 – 40 str.). Pilnamečiai vyrai bausmę atlieka bendrojo, sustiprintojo, griežto režimo pataisos darbų kolonijose, kolonijose - gyvenvietėse ir kalėjimuose. Moterys – bendrojo režimo pataisos darbų kolonijose, kolonijose - gyvenvietėse ir kalėjime. Nepilnamečiai berniukai – bendrojo ir sustiprintojo režimo auklėjimo darbų kolonijoje, mergaitės – tik bendrojo režimo kolonijoje. Nusikaltę valstybės pareigūnai (moterys ir vyrai) bausmę atlieka sustiprintojo režimo pataisos darbų kolonijoje. Toks nuteistųjų moterų ir vyrų klasifikavimas, be abejonės, neatitinka Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo reikalavimų. Situacija iš esmės pakeista naujajame Baudžiamajame kodekse ir Bausmių vykdymo kodekso (BVK) projekte. Pagal šių įstatymų normas laisvės atėmimo bausmė tiek moterims, tiek vyrams skiriama ir vykdoma pagal lygybės prieš bausmių vykdymo įstatymus principą (žr. BVK 6 str.). Bausmės atlikimo sąlygos gali būti lengvinamos tik nėščioms moterims ir moterims, turinčioms vaikų iki 3 metų amžiaus (žr. BVK 89 str.).

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktorius J.Blaževičius paaiškino, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 25 straipsnyje įstatymų leidėjas, skirstydamas nuteistuosius moteris ir vyrus pagal pataisos darbų įstaigų rūšis, nustato jų nevienodas bausmės atlikimo sąlygas. “ Mes manome, kad šiuo atveju buvo atsižvelgta ne vien į moterų ir vyrų fiziologinius skirtumus, bet ir į ekonomines bei finansines valstybės galimybes steigti naujas įkalinimo įstaigas”, - teigia J.Blaževičius

Direktorius paaiškino, kad 2001 m. sausio 1 d. Lietuvos Respublikos pataisos darbų kolonijose bausmę atliko 7601 nuteistasis, iš jų tik 227 moterys. “Jei nuteistas laisvės atėmimu moteris pradėtume skirstyti pagal pataisos darbų įstaigų rūšis, vadovaudamiesi tais pačiais kriterijais kaip ir skirstant vyrus, tuomet reikėtų Lietuvoje įsteigti dar dvi pataisos darbų kolonijas – sustiprintojo ir

griežtojo režimų. Vien tik tokių kolonijų statyba ir įsteigimas kainuotų valstybei apie 100 milijonų litų, neįskaitant jų išlaikymui reikalingų lėšų”,- teigia direktorius. J. Blaževičius paaikškino, kad nuteistuosius vyrus skirstyti pagal pataisos darbų įstaigų rūšis vadovaujantis tais pačiais kriterijais kaip moteris taip pat būtų netikslinga, nes atliekančiųjų bausmę vyrų skaičius kolonijose ženkliai didesnis negu moterų. Vyrų pataisos darbų kolonijose iškiltų ne tik psichologinių, bet ir jų priežiūros bei drausmės palaikymo problemų. Direktorius J. Blaževičius nors ir pritaria minčiai, kad BK 25 str. 4 ir 5 dalys nustato nelygias vyrų ir moterų teises, tačiau mano, jog panaikinti šiuos skirtumus, steigiant naujas pataisos darbų kolonijas moterims, Lietuvoje kol kas būtų ekonomiškai netikslinga.

Pilnamečiai vyrai bausmę atlieka bendrojo, sustiprintojo, griežtojo režimo pataisos darbų kolonijose, kolonijoje – gyvenvietėje ir kalėjime, o moterys – bendrojo režimo pataisos darbų kolonijoje, kolonijoje – gyvenvietėje ir kalėjime. Taigi už tokį patį nusikaltimą moterims nustatytos lengvesnės nei vyrams sąlygos atlikti laisvės atėmimo bausmę.

Įvertinus surinktą medžiagą, buvo nustatyta, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 25 straipsnio, reglamentuojančio laisvės atėmimą, nuostatos neatitinka Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo.

Buvo pažymėta, kad priimto naujo, tačiau neįsigaliojusio Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 50 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad bausmės atlikimo vietą parenka teismas, atsižvelgdamas į kaltininko asmenybę, padaryto nusikaltimo pobūdį ir pavojingumą, bet ne į kaltininko lytį, o bausmės atlikimo tvarka ir sąlygos bus nustatytos Bausmių vykdymo kodekse.

Išanalizavus surinktą medžiagą buvo nuspręsta siūlyti Lietuvos Respublikos Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetui, analizuojant naujo Bausmių vykdymo kodekso projektą, atsižvelgti į tai, kad laisvės atėmimo bausmė turi būti skiriama ir vykdoma atsižvelgiant į lygybės prieš bausmių vykdymo įstatymus principą, bei supažindinti Lietuvos Respublikos Seimo žmogaus teisių komitetą ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją su atliktu tyrimu.

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje buvo gautas pareiškėjo J.A., kalinamo Šiaulių tardymo izoliatoriuje, skundas dėl Lietuvos Respublikos kardomojo kalnimo įstatymo 13 straipsnio 11 punkto nuostatos, pagal kurią kalinamiesiems vyrams suteikiama teisė kasdien vieną valandą pasivaikščioti, o moterims suteikiami du vienos valandos pasivaikščiojimai per dieną, galimo prieštaravimo Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymui. Pareiškėjas teigia, kad ši nuostata pažeidžia vyrų teises ir siūlo ją taikyti ne tik moterims, bet ir vyrams, taip pat prašo iširti, ar ši nuostata nediskriminuoja vyrų.

Pareiškimo tyrimo metu nustatyta, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2000 m. balandžio 18 d. priėmė Lietuvos Respublikos kardomojo kalnimo įstatymą. Šis įstatymas nustato asmenų, kuriems kardomąja priemone parinktas suėmimas, taip pat asmenų, nuteistų laisvės atėmimo bausme, laikymo

kardomojo kalnimo vietose tvarką ir sąlygas. Šio įstatymo 13 straipsnio (Kalinamųjų teisės) 11 punkte nurodyta, kad kalniamieji turi teisę kasdien vieną valandą pasivaikščioti. Nepilnamečiams ir moterims suteikiami du vienos valandos pasivaikščiavimo per dieną.

Tiriant pareiškimą pareikšti nuomonę, ar nuostata, kad kalniamieji vyrai turi teisę kasdien vieną valandą pasivaikščioti, o nepilnamečiams ir moterims suteikiami du vienos valandos pasivaikščiavimo per dieną, neprieštarauja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymui, buvo paprašyti: Lietuvos Respublikos teisingumo ministras, Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos direktorius, Lietuvos teisės instituto direktorius ir Lietuvos teisės universiteto Socialinio darbo fakulteto dekanas.

Lietuvos teisės universiteto Socialinio darbo fakulteto dekanė docentė L. Dromantienė paaiškino, kad kalniamųjų teisinė padėtis sureguliuota Kardomojo kalnimo įstatymo 8 ir 13 straipsniuose. Teisių apimtis, jų apribojimai nustatomi vadovaujantis konstituciniais teisėtumo, teisingumo, humanizmo principais, taip pat tarptautiniais elgesio su nuteistaisiais asmenimis standartais. Pagrindinė jų nuostata – negali būti jokios diskriminacijos dėl rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos ar tautinės ar socialinės kilmės, gimimo, ekonominės ar kitokios priežasties. Atsižvelgiant į specifines kardomojo kalnimo sąlygas, suimtųjų amžių, sveikatos būklę, lytį, įstatyme numatytos lengvatų, išimtys griežtai ribotos šių santykių subjektų grupei : moterys, nėščios moterys, žindytės, nepilnamečiai, ligoniai (įstatymo 18 str. 2 d., 24 str. 2 d., 30 str. 3 d., 31 str. 2 d., 32 str. 3 d., 33 str. 6 d.). Pagal jų fiziologines savybes, sveikatos būklę įstatymas numato ilgesnę pasivaikščiavimo trukmę, ribotą specialiųjų priemonių taikymą ir kai kurias kitas palengvintas laikymo, maitinimo sąlygas. Tai yra specifinės nuteistųjų, kalniamųjų laikymo sąlygos ir jos taikomos diferencijuotai Kardomojo kalnimo įstatyme nustatyta tvarka.

Docentė L.Dromantienė konstatavo, kad Kardomojo kalnimo įstatymo nuostatos šia prasme neprieštarauja nei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 straipsniui nei kitiems jo straipsnims (žr.4,5,6,7,8), nustatantiems lygių galimybių pažeidimų sudėtis.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktorius J.Blaževičius paaiškino, kad kalniamųjų vyrų atžvilgiu minimalių žmoniškų sąlygų sudarymo kalnimo įstaigose pažeidimų nėra. Europos kalnimo įstaigų taisyklių, priimtų Europos Tarybos Ministrų komiteto 1987 m. vasario 12 d., 86 punkte rekomenduojama: “ Kiekvienam kaliniui, kuris nedirba lauke ar nėra laikomas atviro tipo įstaigoje, turi būti leidžiama, esant tinkamoms oro sąlygoms, vieną valandą per dieną vaikščioti arba mankštintis atvira ore, jeigu įmanoma, apsaugant jį nuo atšiauraus oro”. Europos kalnimo įstaigų taisyklių aiškinamojo memorandumo 86 punkte rekomenduojama “... kad žymiai geriau yra didinti galimybes mankštintis gryname ore”. Direktorius J. Blaževičius paaiškino, kad, rengiant Lietuvos Respublikos kardomojo kalnimo įstatymą, atsižvelgta į

minėtas rekomendacijas. Tačiau kol kas prailginti pasivaikščiojimo gryname ore trukmę visiems kalinamiesiems Lietuvoje nėra galimybių, kadangi tardymo izoliatoriai perpildyti. Todėl kalinamųjų laikymo sąlygos gerinamos laipsniškai. Kadangi tardymo izoliatoriuose nepilnamečiai sudaro apie 1,5 procento, moterys apie 3,5 procentų visų laikomų asmenų, pasivaikščiojimo gryname ore trukmės prailginimas šių kategorijų kalinamiesiems nesudaro ženklesnių sunkumų organizuojant tardymo izoliatorių veiklą.

J.Blaževičius daro išvadą, kad, siekdami pašalinti formalų prieštaravimą Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio 1 punkto reikalavimams, turėtume keisti Lietuvos kardomojo kalinimo įstatymo 13 straipsnio 11 punktą, blogindami kalinamų moterų laikymo sąlygas. “Moterims ir taip dėl jų fiziologinių ypatumų sudėtingiau tiek fiziškai, tiek morališkai pakelti apribojimus, susijusius su laisvės atėmimo baudmės atlikimu” – teigia J.Blaževičius.

Lietuvos Respublikos teisingumo viceministras G. Švedas paaiškino, kad Lietuvos Respublikos pataisos darbų kodekso 32 straipsnyje nustatyta bendra taisyklė, jog nuteistiesiems, laikomiems kalėjimuose bendro režimo sąlygomis, suteikiama teisė kasdien pasivaikščioti vieną valandą, o ligoniams pagal gydytojų išvadą ir moterims, turinčioms su savimi vaikų arba nėščioms, - dvi valandos.

Viceministras paaiškino, kad Europos kalinimo įstaigų taisyklių 86 punktas nustato, jog kiekvienam kaliniui, kuris nedirba lauke arba nėra laikomas atviro tipo įstaigoje, turi būti leidžiama, esant tinkamoms oro sąlygoms, vieną valandą per dieną vaikščioti arba mankštintis atvirame ore, jeigu įmanoma, apsaugant jį nuo atšiauraus oro. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad Europos kalinimo įstaigų taisyklių preambulėje nustatoma, jog “šių taisyklių tikslas yra nustatyti sąrašą minimalių kalinimo įstaigų administravimo standartų <...>”, o šių taisyklių aiškinamojo memorandumo 86 punkte nustatoma, jog žymiai geriau yra didinti galimybes mankštintis gryname ore. Taip pat pažymėtina, jog š. m. liepos 7 d. Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą pranešime Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasivaikščiojimo laiko moterims bei nepilnamečiams prailginimas viena valanda yra vertinamas kaip pažanga. G.Švedas pažymi, kad, nors Europos kalinimo įstaigų taisyklių 2 punktas įtvirtina, kad šios taisyklės turi būti taikomos bešališkai, negali būti jokios diskriminacijos, tačiau šių taisyklių aiškinamajame memorandume nurodyta, kad, esant tam tikroms aplinkybėms, galima pozityvioji diskriminacija tam tikrų asmenų ar jų grupių atžvilgiu. Be to, taisyklių aiškinamajame memorandume nustatyta, kad tokios diskriminacijos principo taikymas neturi būti žalingas kitiems asmenims ar grupėms.

Viceministras G.Švedas konstatuoja, jog, turint omeny minimalių kalinimo įstaigų administravimo standartų užtikrinimą bei jų gerinimą, vyrų teisė į pasivaikščiojimus nėra ribojama, o

Kardomojo kalinimo įstatyme suformuluota teisė moterims ir nepilnamečiams pasivaikščioti ilgiau viena valanda nei vyrams galėtų būti vertinama kaip pozityvioji diskriminacija.

Lietuvos Respublikos teisės instituto Kriminologinių tyrimų skyriaus laikinai einantis vedėjos pavaduotojo pareigas, sektoriaus vadovas Gintautas Sakalauskas paaiškino, kad pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą privilegijų teikimas moterims arba vyrams turi remtis vienu iš šiame įstatyme numatytų pagrindų. Tačiau Lietuvos Respublikos kardomojo kalinimo įstatyme numatyta moterų teisė į du vienos valandos pasivaikščiojimus nėra siejama nė su vienu iš Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme numatytų pagrindų (pvz., nėštumu ar pan.). Tam, kad tokia privilegija būtų pateisinama, reiktų remtis medikų išvadomis apie pasivaikščiojimų trukmės įtaką moters biologinėms ir fiziologinėms savybėms. Tokių išvadų mes neturime. Abejotina, ar aptariamos Kardomojo kalinimo nuostatos įtvirtinimas rėmėsi tokiomis išvadomis.

Sektoriaus vadovas G. Sakalauskas paaiškino, kad Jungtinių Tautų tipinės minimalios elgesio su kaliniais taisyklės (1955 m.) taip pat nenumato skirtingo pasivaikščiojimo laiko moterims ir vyrams. Šių taisyklių 6 straipsnio nuostata, pavadinta pagrindiniu principu, teigia, jog “toliau pateikiamos taisyklės turi būti taikomos nešališkai. Negali būti jokios diskriminacijos rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, nacionalinės ar socialinės kilmės, turtinės, šeiminės ar kitokios padėties pagrindu”. 21 straipsnio 1 punktą teigia, jog “kiekvienas kalinys, nedirbantis lauke, turi teisę kasdien bent vieną valandą tinkamai pasimankštinti lauke, jei leidžia oras”. Taisyklių 23 straipsnis skirtas nėščioms moterims ir gimdyvėms, tačiau pasivaikščiojimų trukmė joms nėra nustatyta. G.Sakalauskas pažymėjo, jog Jungtinių Tautų konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (1979 m.) taip pat nenumato skirtingų moterų ir vyrų teisių šioje srityje. Konvencijos 5 straipsnis pabrėžia, jog “valstybės dalyvės imasi visų reikiamų priemonių siekdamos pakeisti socialinius ir kultūrinius moterų ir vyrų elgesio modelius, kad išnyktų prietarai, papročiai ir visokia kitokia praktika, pagrįsta vienos lyties nepilnavertiškumo ar pranašumo idėja arba stereotipišku moterų ir vyrų vaidmeniu”. Gali būti, jog aptariama kalinimo įstatymo nuostata būtent ir rėmėsi tik tokiu stereotipiniu mąstymu. Pažymėtina, jog ilgesnė pasivaikščiojimų trukmė nepilnamečiams yra pagrįsta, nes socialiai ir fiziologiškai bręstančiai asmenybei yra reikalingi kuo ilgesni pasivaikščiojimai.

G.Sakalauskas konstatuoja, kad, atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, tarptautinių dokumentų nuostatas bei faktą, jog trūksta medicininių išvadų dėl pasivaikščiojimų įtakos moters biologinėms ir fiziologinėms savybėms, darytina išvada, jog Kardomojo kalinimo įstatymo 13 straipsnio 11 punktu įtvirtinta nuostata prieštarauja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymui.

Teisės instituto Kriminologinių tyrimų skyriaus specialistė S.Mališauskaitė paaiškino, kad nevienodas pasivaikščiojimo laikas buvo numatytas remiantis moterų skirtingomis fiziologinėmis

savybėmis, skirtinga socialine padėtimi. Niekas neprieštarauja, kad moteris nėštumas, gimdymas, kūdikio žindymas – tai specifinės fiziologinės savybės, formuojančios jos socialinę padėtį. Dėl šių skirtumų moteriai ir yra suteikiamos tam tikros privilegijos. Tačiau moteriai teisės aktais (kaip pavyzdys gali būti pateiktas Kardomojo kalinimo įstatymas) yra suteikiamos privilegijos, kurių suteikimas grindžiamas ne tik jos, kaip gimdyvės, statusu, bet ir kitomis fiziologinėmis savybėmis. Moteris yra laikoma silpnesne, labiau pažeidžiama ir pan. Ar tokia padėtis yra iš tikrųjų ir ar tokių privilegijų suteikimas moteriai yra pagrįstas? Norint atsakyti į šį klausimą reiktų nagrinėti fiziologinius, socialinius vyrų ir moterų skirtumus.

S. Mališauskaitė nurodė, kad reikia išsiaiškinti, koku pagrindu Kardomojo kalinimo įstatymo 13 straipsnio 11 punkte numatyta pasivaikščiojimo teisė. Pagrindinis argumentas galėtų būti tas, kad patalpinus asmenį gyventi kurį laiką uždaroje patalpoje tokiais pasivaikščiojimais yra siekiama palaikyti jo gerą sveikatos bei normalią psichikos būklę. Tačiau moterims didesnis pasivaikščiojimo laikas yra suteikiamas ne dėl jos sveikatos būklės (jeigu būtų taip, tai, be abejo, būtų vyrų, kurių sveikata yra labai silpna, teisių pažeidimas). Tokią išvadą galima pagrįsti tuo, kad Kardomojo kalinimo įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje yra išskirta atskira kalinių grupė (nėščios moterys, žindytės, nepilnamečiai, ligoniai), kuriems remiantis bloga jų sveikatos būkle sudaromos geresnės gyvenimo ir buities sąlygos. Tačiau galima teigti, kad tokia ilgesnio pasivaikščiojimo privilegija moterims yra suteikiama, remiantis jos, kaip saugotino asmens, statusu. Šis saugotino asmens statusas jai yra suteikiamas ne tiek dėl to, kad, ji yra fiziškai silpnesnė, kiek dėl to, kad jos kūno fiziologinė būklė yra labiau pažeidžiama ir dėl to, kad ji gali būti motina.

S. Mališauskaitė konstatuoja, kad tokį moters privilegijuotą statusą, kaip rodo teisės aktų analizė, remiantis ne tik jos, kaip nėščios ar gimdyvės statusu, bet ir visuomenės saugotino asmens statusu, įtvirtina ir teisės aktai. Be ginčijamo Kardomojo kalinimo įstatymo nuostatų, moters privilegijuotą padėtį įtvirtina ir Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnis. Jo antrame ir ketvirtame punkte įtvirtintų moterų privilegijų negalima paaiškinti moters nėštumu ar jos, kaip gimdyvės, statusu, nes minėtu pagrindu moteriai suteikiamos privilegijos yra išskirtos to paties straipsnio 1 punkte. Antrame ir ketvirtame punkte moteriai nustatytos privilegijos būtent remiantis jos, kaip visuomenės saugotino asmens, statusu. Todėl Kardomojo kalinimo įstatymo 13 straipsnio 11 punktas neprieštarauja Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymui ir atitinka kitų teisės aktų nuostatas.

Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą pranešime Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasivaikščiojimo laiko moterims prailginimas viena valanda buvo vertinamas kaip pažanga. Atsižvelgiant į humanizmo principo svarbą baudžiamojoje

politikoje ir minėto Europos komiteto teigiamą prailgintos pasivaikščių trukmės įvertinimą, bloginti moterų kalnimo sąlygas būtų netikslinga.

Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, buvo nutarta, kad būtų tikslinga Kardomojo kalnimo įstatymo 13 straipsnio 11 punkte palikti žemutinę pasivaikščių trukmės ribą, t.y. nustatyti, kad kalniam turi būti suteikiamas ne mažiau kaip vienos valandos pasivaikščių per dieną, kaip tai numatyta Europos kalnimo įstaigų taisyklėse, o Kardomojo kalnimo vietų vidaus taisyklėse Nr.881, kurias tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė, esant galimybei ir susidarius palankesnėms sąlygoms, nustatyti ir ilgesnę pasivaikščių trukmę.

Taigi įvertinus surinktą medžiagą buvo padaryta išvada, kad Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas nepažeistas, tačiau buvo siūlyta Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui išanalizuoti Kardomojo kalnimo įstatymo 13 straipsnio 11 punkto pataisos reikalingumą, atsižvelgiant į Europos kalnimo įstaigų taisyklių 86 straipsnį, nustatyti, kad visiems kalniam suteikiama ne mažiau kaip viena valanda per dieną vaikščioti arba mankštintis gryname ore. Ne mažesnę kaip 2 valandų pasivaikščių trukmę galima būtų numatyti ligoniam pagal gydytojo išvadą, nėščiom ir žindančiom moterim bei moterim, turinčiom su savimi vaikų.

* * *

Moterys į Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą dažniausiai kreipiasi dėl moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimų darbo santykių srityje, t.y. dėl blogesnių nei vyrams nustatytų darbo, darbo apmokėjimo sąlygų. Daugelis šių skundų būna nepagrįsti, dažnai moterim ir vyrams nustatytos skirtingos darbo apmokėjimo sąlygos todėl, kad jie dirba ne tokį patį darbą, kuris yra detaliam aprašytas pareigybinėse instrukcijose. Tačiau jeigu tokiais atvejais ir nenustatoma Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimų, visgi pradėtas skundo tyrimas ir reikalavimas darbdaviui pateikti dokumentus ir paaiškinimą dėl galimo moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimo, priverčia darbdavius atkreipti dėmesį į moterų ir vyrų lygių galimybių įgyvendinimą įmonėje, įstaigoje, organizacijoje bei užtikrinti šio principo įgyvendinimą ateityje.

Toliau pateikiamos kelios skundų dėl galimų moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimų darbo santykių srityje santraukos.

* * *

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje buvo gautas pareiškėjos A.C., dirbančios samdos pagrindais (felčere) Šiaulių m. Vyriausiojo policijos komisariato padalinyje, skundas dėl jai nustatytų blogesnių darbo apmokėjimo sąlygų nei jos bendradarbiams (vyrams). Pareiškėja skundėsi, kad jai nuo spalio mėnesio nebemokamas priedas prie atlyginimo už išstarnautus metus.

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierė kreipėsi į Šiaulių m. vyriausiąjį policijos komisarą, prašydama paaiškinti, dėl kokių priežasčių ir kuo vadovaujantis moteriai nebemokamas priedas prie atlyginimo už išstarnautus metus.

Šiaulių m. vyriausiasis policijos komisaras paaiškino, kad pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. liepos 28 d. nutarimą Nr.902 nuo 2000 m. rugsėjo 1 d. neteko galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr.127 “Dėl socialinių garantijų policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams” 5 punktą ir todėl visiems darbuotojams, dirbantiems samdos pagrindais, nuo rugsėjo 1 dienos nebuvo mokamas priedas už išstarnautus metus. Pasak komisaro, policijos pareigūnams priedas už išstarnautus metus mokamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr.1247 “Dėl procentinio priedo už išstarnautus metus vidaus reikalų, krašto apsaugos ir saugumo sistemose mokėjimo” ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. rugpjūčio 27 d. nutarimu Nr.942 “Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo sąlygų dalinio pakeitimo”. Šiaulių m. vyriausiasis policijos komisaras taip pat paaiškino, kad visiems darbuotojams, dirbantiems samdos pagrindais Šiaulių m. VPK, procentinis priedas už išstarnautus metus nemokamas, o pareigūnams šis priedas mokamas nepriklausomai nuo jų lyties.

Tyrimo metu nustatyta, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. liepos 28 d. nutarimu Nr.902 panaikinta galiojusi nuostata dėl priedų mokėjimo samdos pagrindais dirbantiems vidaus reikalų sistemos darbuotojams. Todėl nuo 2000 m. rugsėjo 1 d. darbuotojams, dirbantiems samdos pagrindais vidaus reikalų sistemoje, nebuvo mokami priedai už nepertrauktąjį darbo stažą vidaus reikalų sistemoje. Skundo tyrimo metu buvo konstatuota, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. liepos 28 d. nutarimo Nr. 902 2.1. punkto nuostatos yra vienodai taikomos abiejų lyčių atstovams.

Įvertinus visus surinktus įrodymus bei teisės aktus, reglamentuojančius priedų mokėjimo sąlygas vidaus reikalų sistemoje samdos pagrindais dirbantiems darbuotojams, buvo priimtas sprendimas skundą atmesti, nenustačius, kad Šiaulių m. Vyriausiojo policijos komisariato padalinyje samdos pagrindais dirbančiai pareiškėjai (moteriai) yra taikomos mažiau palankios darbo apmokėjimo sąlygos nei samdos pagrindais dirbantiems darbuotojams (vyrams).

* * *

Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierė, įgyvendindama jai suteiktą teisę teikti išvadas ir pasiūlymus dėl Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo įgyvendinimo ir lygių teisių įgyvendinimo politikos prioritetų, per šį atsiskaitomąjį laikotarpį valdžios ir valdymo institucijoms pateikė 15 siūlymų panaikinti ar pakeisti teisės aktų nuostatas, pažeidžiančias moterų ir vyrų lygias galimybes.

Tačiau, teikiant siūlymus dėl teisės aktų pakeitimų, kuriais siekiama įtvirtinti lygias moterų ir vyrų teises, yra tikimybė apriboti jau nustatytas įvairias garantijas bei lengvatas moterims apskritai, taip pat dirbančioms moterims-motininoms, auginančioms mažamečius vaikus. Šių neigiamų pasekmių

moterų atžvilgiu gali atsirasti todėl, kad įstatymų rengėjai, siekdami suvienodinti moterų ir vyrų teises, dažnai eina lengviausiu keliu, tai yra panaikina joms suteiktas privilegijas ar nustatytus apribojimus, nesistengdami tokias pačias privilegijas ar apribojimus nustatyti vyrams arba ieškoti kitų optimalių sprendimo būdų.

Diskriminaciniai skelbimai

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 8 straipsnyje sakoma, kad skelbimuose priimti į darbą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, reikalauti informacijos apie norinčiųjų įsidarbinti civilinę padėtį, privatų gyvenimą ar šeimos planus. Todėl, vykdydama šį įstatymo reikalavimą, tarnyba kontroliuoja, kad nebūtų platinami diskriminacinio pobūdžio skelbimai. Tuo tikslu stebimi dienraščių spausdinami skelbimai, kuriuose siūlomas darbas arba kviečiama mokytis.

Skelbimų, kuriuose aiškiai įvardijama konkreti kandidatų lytis, nėra daug. Dažniau pareigybės pavadinimas rašomas vyriškos arba moteriškos giminės daiktavardžiu. Taip darbdaviai pageidaujamo darbuotojo lytį nurodo netiesiogiai. Nors taip maskuojami reikalavimai dėl kandidatų lyties, ir toks formulavimas gali apriboti pretendentų į siūlomą darbo vietą ratą.

Valstybinė lietuvių kalbos komisija kontrolierės prašymu svarstė šią problemą ir dar 1999 m. lapkričio 4 d. priėmė nutarimą, nurodantį, kaip teisingai rašyti pareigybes. Šiame nutarime Nr. 5 (74) "Dėl pareigų, profesijų, mokslo laipsnių ir panašių pavadinimų" sakoma, kad "pareigų, profesijų, teisinio statuso, rangų, titulų, mokslo laipsnių, pedagoginių mokslo vardų, kvalifikacinių laipsnių ir panašūs pavadinimai apibendrintai reiškiami vyriškos giminės daiktavardžiais. Moterims apibūdinti pagal pareigas, profesiją, teisinį statusą, rangą, titulą, mokslo laipsnį, pedagoginį mokslo vardą, kvalifikacinį laipsnį ir pan. vartojami moteriškos giminės daiktavardžiai".

Todėl vykdamas Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 8 str. reikalavimą, draudžiantį suteikti pirmenybę vienai iš lyčių, ir, vadovaujantis šiuo Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimu, skelbimuose, kuriuose siūlomas darbas arba kviečiama mokytis, privaloma rašyti: reikalingas sekretorius, siuvėjas, administratorius ir pan.

Nei Moterų ir vyrų lygių galimybių, nei kiti Lietuvos įstatymai negina asmens nuo diskriminacijos dėl asmens amžiaus. Todėl tarnyba, teikdama pasiūlymus dėl kai kurių lyčių lygybės įstatymo nuostatų pakeitimo ir papildymo, sieks, kad būtų numatyta galimybė padėti žmogui ir diskriminacijos dėl amžiaus atveju.

Nors stereotipinis darbų skirstymas į moteriškus ir vyriškus vis dar labai paplitęs, bet paprašius pasiaiškinimo, kodėl įstaigai būtina reikalinga moteris arba būtina vyras, darbdaviai atsakinėja

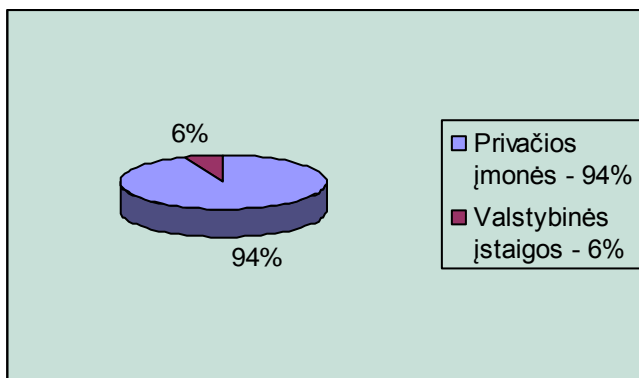
diplomatiškiau ir vienodžiau nei anksčiau. Dažniausiai sakoma, jog įsivėlė korektūros klaida, kad kažko nesuprato skelbimą spausdinęs darbuotojas ar talkinusi reklamos paslaugų firma. Populiarus pasiteisinimas - tai prisipažinimas, jog nežinota apie Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo reikalavimus, pasižadant ateityje jų paisyti.

Vis daugiau darbdavių kaltina laikraščius, kuriuose jie spausdino skelbimus, redakcijas. Jų manymu, priimdami skelbimą, redakcijų darbuotojai turėtų perspėti reklamos užsakovus apie esamus reikalavimus. "Pakanka buhalterinių rūpesčių, todėl gramatiką galėtų sutvarkyti laikraštis, kuriam už skelbimo spausdinimą moku pinigus"- piktinosi sutrukdytas vienos UAB direktorius. Jis iš dalies teisus. Nors laikraščiai ir skelbiasi neatsaką už skelbimų turinį, jiems privalu laikytis Valstybinės lietuvių kalbos įstatymo. Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba dar 1999 m. kreipėsi raštu į visų dienraščių vyriausiuosius redaktorius, atkreipdama jų dėmesį į Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimo reikalavimus. Visgi tenka pripažinti, kad ne visuose leidiniuose dėmesingai atsižvelgiama į minėtus įstatymo reikalavimus, draudžiančius diskriminacinio pobūdžio skelbimus.

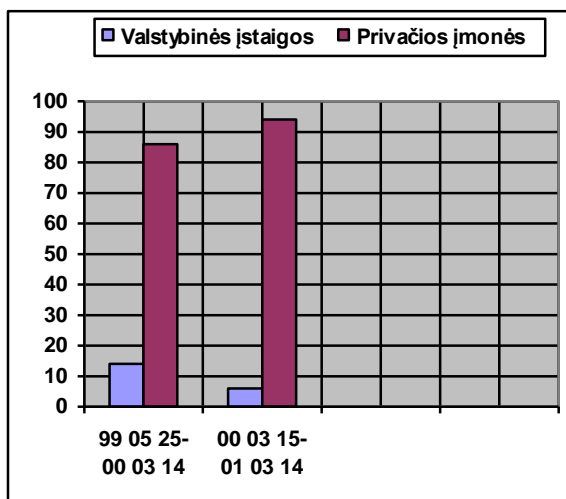
Aktualia problema tarnybai lieka diskriminacinio pobūdžio skelbimų užsakovų nustatymas. Būna atvejų, kai duomenų neturi ir laikraščių redakcijos. Tais atvejais belieka kreiptis į teisėsaugos institucijas. Norint sužinoti, kam priklauso skelbime nurodytas telefono numeris, buvo kreiptasi ir į Lietuvos Telekomą. Deja, iš ten gautame atsakyme paaiškinta, jog tokia informacija teikiama tik operatyvinės veiklos subjektams.

Per praėjusius ataskaitinius metus pasiaiškinti dėl diskriminacinio pobūdžio skelbimų Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba paprašė 6 valstybines įstaigas (Lietuvos Vyriausybės kanceliariją, Teisingumo ministeriją, Vilniaus m. savivaldybę, Vilniaus sustiprinto režimo pataisos darbų koloniją, Vilniaus pirmąją politechnikos bei Būvydiškių aukštesniąją žemės ūkio mokyklą) ir 90 privačių bendrovių (11 pav.). Palyginus su praėjusiu laikotarpiu, šios srities pažeidimų sumažėjo valstybinėse įstaigose (12 pav.).

11 pav. Paklausimai dėl diskriminacinių skelbimų valstybinėms įstaigoms ir privačioms įmonėms:

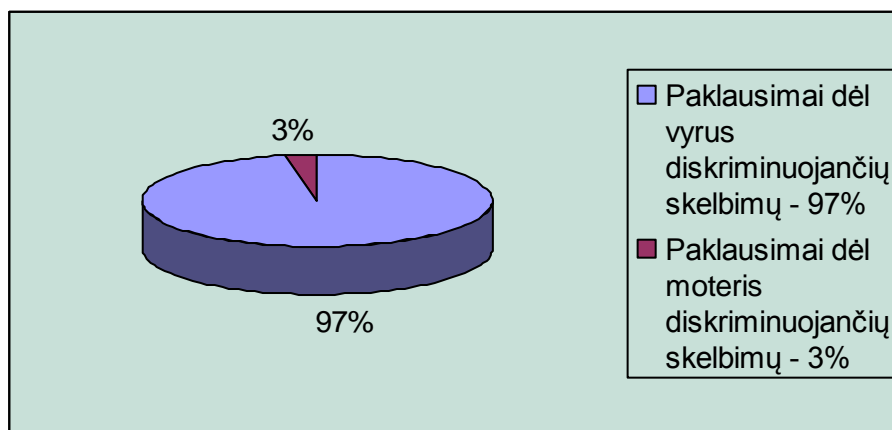

12 pav. Paklausimų dėl diskriminacinių skelbimų pokytis:

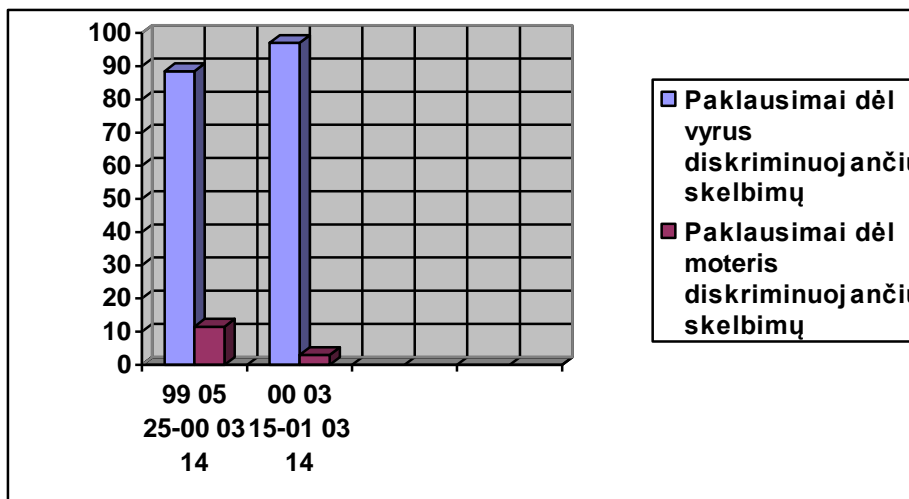
Diskriminacinio pobūdžio skelbimuose 97 % darbdavių pageidavo įdarbinti moteris ir tik 3 % ieškojo vyrų (13 pav.). Palyginus su praėjusiu ataskaitiniu laikotarpiu, nežymiai sumažėjo skelbimų, kuriuose pageidauta vyrų, ir padaugėjo skelbimų, kur pageidauta moterų (14 pav.). Be abejo, tai neatspindi realaus kiekio darbdavių, pageidavusių įdarbinti tik vyrus. Kadangi skelbimuose siūlant darbą pareigybė apibendrintai turi būti rašoma vyriškos giminės daiktavardžiu, tai paranku ieškantiems vyrų. Šiais atvejais apie teikiamą privilegiją dėl asmens lyties operatyviausiai galėtų informuoti tų pareigų siekęs ir diskriminaciją patyręs asmuo.

13 pav. Diskriminacija dėl lyties skelbimuose, kuriuose siūlomas darbas:

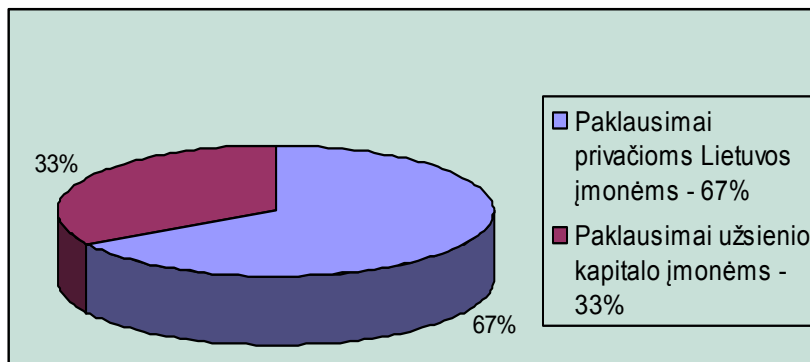
Moterims dažniausiai buvo siūloma dirbti siuvėjomis, sekretorėmis, administratorėmis, referentėmis, padavėjomis, virėjomis, pardavėjomis, buhalterėmis, kirpėjomis ir pan. Vyrus norėta įdarbinti virėjais ir konditeriu.

14 pav. Darbdavių pageidavimų įdarbinti tik moteris arba tik vyrus pokytis:

Tarp privačių darbdavių, platinusių diskriminacinio pobūdžio skelbimus pateko ir 30 užsienio kapitalo ir bendrų su užsieniu firmų (15 pav.). Tarp jų yra plačiai reklamuojančių savo veiklą ir bandančių sukurti šiuolaikiškos, pažangios įmonės įvaizdį firmų. Nors ir liko dar nenubaustos, bet tarnybai jau pasirodė kaip neišmanančios įstatymų reikalavimų ir nesugebančios laiku pateikti pasiaiškinimų bendrovės: “Basel”, “Bruno Marks Eksport”, “Da Antonio”, “Eurolinen”, “JadecLOUD - Vilma”, “Vision Express” ir kitos.

15 pav. Paklausimai dėl diskriminacinio pobūdžio skelbimų privatioms Lietuvos ir užsienio kapitalo įmonėms:

Išsamius pasiaiškinius pateikė, bet nustebino įstatymo reikalavimų nežinojimu keletas bendrų įmonių su Suomija, Švedija bei Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, šalimis, kuriose jau įsitvirtinusios

griežtos lyčių lygybės tradicijos. Tai rodo, jog daugelis užsienio verslininkų Lietuvą laiko šalimi, kurioje žmogaus teisių paaisymas nėra pagrindinė darbdavio pareiga.

Dažnai, taupydami skelbimo plotą ir stengdamiesi jį išspausdinti kuo pigiau, darbdaviai neišsamiai apibūdina siūlomo darbo pobūdį. Dėl pastebėtų diskriminacinio pobūdžio skelbimų neskubame bausti, jei darbdavys argumentuotai pasiteisina arba pripažįsta savo klaidą. Darbdavių perspėjimus laikome prevencine ir informacine priemone.

Visgi buvo nagrinėtos kelios administracinės bylos dėl lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio pažeidimo. Vienu atveju labai kategoriškai buvo pareikšta, kad jiems reikalinga tik moteris, ir nepateikta jokių tokio pasirinkimo argumentų. Du darbdaviai nepaisė kontrolierės reikalavimų, nors jau buvo anksčiau įspėti ir siuntė pasiaiškinimus su pasižadėjimais laikytis lyčių lygybės įstatymo.

Nedaug trūko, kad vienai solidžios įmonės direktorei būtų tekę sumokėti baudą už neatsakymą į kontrolierės paklausimą. Bet ji sugebėjo įrodyti, jog negavo registruoto mūsų laiško.

Pernai du kartus paprašėme pasiaiškinti tik Vilniaus m. savivaldybę. Šįkart diskriminacinio pobūdžio skelbimus išspausdino dvi jau kartą perspėtos bendrovės.

Minimalią baudą, šimtą litų, teko sumokėti UAB "Intensyvus kursas" direktorei Tatjanai Klyško. Ši firma kvietė į sekretorių - referenčių kursus. Paprašyta pasiaiškinti, direktorė T.Klyško teigė padariusi "apmaudžią klaidą" ir patikino, kad ateityje laikysis įstatymo reikalavimų. Tik po poros mėnesių vėl pasirodė lygiai toks pat nepataisytas skelbimas. T.Klyško kaltino dienraščio redakciją ir tikino, jog buvo žodžiu nurodžiusi pataisyti skelbimo tekstą.

Panaši situacija nutiko ir Kauno "Įdarbinimo tarpininkavimo centro" direktoriui Žilvinui Padeгимui. Du kartus tarnyba atkreipė jo dėmesį į diskriminacinio pobūdžio skelbimus. Abu kartus Ž.Padegimas tikino, kad daugiau tai nepasikartos. Visgi buvo trečias kartas, dėl kurio jam skirta administracinė nuobauda.

Plačiai nuskambėjo Australijos Garbės konsulo nepagarbus atsakymas kontrolieriui į paklausimą dėl diskriminacinio pobūdžio skelbimo. 2000 m. lapkričio 18 d. dienraštyje "Lietuvos rytas" buvo išspausdintas skelbimas, kuriame nurodyta, kad restoranų tinklui "Da Antonio" reikalinga gamybos vedėja. Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba paprašė restoranų savininkų paaiškinti pageidavimo įdarbinti būtent moterį motyvus. 2000 m. lapkričio 24 d. moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierė gavo atsakymą, kurį pasirašė "Da Antonio" restoranų vadovu pasivadinęs Salvatore Antonio Meschino. Rašte teigiama, jog " mūsų nuomone, šiuo metu įmonei reikalinga gamybos vedėja moteris". S.A.Meschino taip pat atkreipė moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierės dėmesį: "Manome, kad turime teisę patys nuspręsti, kokie darbuotojai yra tinkamiausi mūsų restoranams". Tokiu atsakymu S.A.Meschino nustebino lyčių lygybės kontrolierę dar kartą patvirtinęs, kad pageidauja įdarbinti būtinai moterį, bet nurodęs tokio pasirinkimo motyvų. Todėl kontrolierė

A.Burneikienė, nekreipdama dėmesio į kiek arogantišką paaiškinimą, paprašė "Da Antonio" restoranų vadovo argumentuotai atsakyti, kodėl įmonei reikalinga gamybos vadovė moteris. 2000 m. gruodžio 13 d. moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierė gavo trumpą dar nemandagesnį "Da Antonio" restoranų vadovo Salvatore Antonio Meschino atsakymą. Valstybės pareigūnei S.A.Meschino rašė: "Dėkojame už Jūsų raštą, tačiau norime Jus informuoti, kad į šią temą daugiau nebesigilinsime, kadangi daug dirbame ir labai vertiname savo laiką bei taupome popierius".

Šį iššūkį kontrolierė A.Burneikienė įvertino nutarimu pradėti tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 punkto pažeidimo. Salvatore Antonio Meschino buvo paprašytas 2000 m. gruodžio 20 d. atvykti į Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą dėl administracinių teisės pažeidimų bylos nagrinėjimo ir pateikti reikalingus dokumentus. S.A.Meschino neatvyko ir apie tai nieko nepranešė. Kontrolierė A.Burneikienė sužinojo, jog Lietuvos Respublikos įstatymus ir oficialių pareigūnų prašymus ignoruoja Australijos Garbės konsulas Lietuvoje Salvatore Antonio Meschino.

Užsienio reikalų ministerija (URM) kontrolieriaus tarnybą informavo, jog Salvatore Antonio Meschino Australijos Garbės konsulu buvo akredituotas 1997 m. lapkričio 14 d. Tuokart pagal akreditaciją jam buvo išduota LR tarnybinė viza. URM teigia apie šį asmenį iki akreditacijos duomenų neturinti. Vilniaus m. vyriausiojo policijos komisariato Migracijos skyriaus duomenimis, S.A.Meschino nėra kreipęsis dėl leidimo laikinai gyventi Lietuvoje. Bet dar iki tapimo Australijos Garbės konsulu S.A.Meschino ir jo žmona Ala Naumenko - Meschino jau buvo kelių bendrovių akcininkai ir vadovai. Kontrolierė A.Burneikienė taip pat informavo Užsienio reikalų ministeriją apie tai, kad vyksta tyrimas dėl Salvatorės Antonijo Meschino veiksmų, greičiausiai pažeidžiančių Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo reikalavimus, bei pasiteiravo, kokiomis privilegijomis ir imunitetais naudojasi Australijos Garbės konsulas Lietuvoje. URM Valstybinio ir diplomatinio protokolo tarnybos direktorius Edminas Bagdonas nurodė 1963 m. Vienos konvenciją dėl diplomatinių santykių bei paprašė jį informuoti apie priimtą sprendimą.

Vienos konvencijos dėl diplomatinių santykių 55 straipsnyje sakoma, kad "visi asmenys, kurie naudojami tokiomis privilegijomis ir imunitetais, privalo gerbti priimančios valstybės įstatymus ir kitus teisės aktus". Konvencijos 43 straipsnyje nurodyta, kad konsuliniam pareigūnams netaikoma priimančios valstybės teisminių arba administracinių institucijų jurisdikcija tik už veiksmus, padarytus atliekant konsulines funkcijas. Vadovavimas picerijoms tikriausiai nelaikytinas konsuline funkcija, todėl S.A.Meschino, kaip ir kitiems Lietuvoje gyvenantiems asmenims, gali būti taikomi reikalavimai, numatyti Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme. Taip pat jis privalo duoti moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tyrimui reikalingus parodymus. Australijos Garbės konsulas Lietuvoje Salvatore Antonio Meschino atsakydamas į moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierės

A.Burneikienės paklausimą pagarbos Lietuvos įstatymams neparodė. Nepaisant to, kviečiant Salvatore Antonio Meschino į tarnybą visada buvo laikomasi pagarbaus tono, kviečiami italų kalbos vertėjai, kuriems teko sumokėti ir neįvykus pokalbiams. Policijos paslaugų dėl atvedinimo buvo atsisakyta.

Visgi ženklas, kad Salvatore Antonio Meschino susimąstė ir įsigilino į Vienos konvenciją, netrukus pasiekė Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą. 2001 m. vasario 2 d. A.Burneikienė gavo laikinai einančios "Da Antonio" restoranų direktoriaus pareigas Astos Juodinytės raštą. Jame sakoma: "Da Antonio" picerijų restoranų savininko Salvatore Antonio Meschino vardu norėčiau pažymėti, jog mūsų įmonė apgailestauja dėl 2000 m. lapkričio 18 d. dienraštyje "Lietuvos rytas" išspausdinto skelbimo teksto, kuriame siūlomas darbas tik gamybos vedėjai bei dėl diskriminacinio šio skelbimo pobūdžio". Laikinoji direktorė taip pat patikino, kad "rinkdamiesi įmonės darbuotojus ateityje stengsimės laikytis Lietuvos Respublikos įstatymų bei kitų teisinių aktų". Taigi, nors ir ne pats, o įgaliojęs tai padaryti pavaldinę, S.A.Meschino nusižengimą pripažino. Kadangi dabar "Da Antonio" picerijų restoranuose darbdaviu tapo lyg ir p. A.Juodinytė, kontrolierė A.Burneikienė ją iškvietė pasiaiškinti. Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje laikinoji "Da Antonio" restoranų direktorė apsilankė vasario 9 d. Susipažinus su visais reikalingais dokumentais paaiškėjo, kad A.Juodinytė S.A.Meschino įsakymu direktorių laikinai pavaduoja tik nuo šių metų sausio 25 d. Tuo tarpu diskriminacinio pobūdžio skelbimas buvo išspausdintas 2000 m. lapkričio 18 d. Beje, pagal šį skelbimą priimtos darbuotojos pareiginę instrukciją patvirtinusi Ala Numenko - Meschino irgi pasivadino direktore. Kontrolierė A.Burneikienė dar paprašė kai kurių dokumentų tam, kad nustatytų, ar Salvatore Antonio Meschino, ar koks kitas asmuo atsakingas už šį Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimą.

Spaudoje pasirodžius pranešimui apie konsulo "diplomatiškumą", vasario 12 d. S.A.Meschino buvo iškvietas į URM ir susitiko su Valstybės ir diplomatinio protokolo tarnybos vadovu Edminu Bagdonu, kuris Australijos Garbės konsulą paprašė gerbti Lietuvos įstatymus. Tą pačią dieną po šio pokalbio S.A.Meschino faksu atsiuntė kontrolierei A.Burneikienei raštą, kuriame atsiprašė dėl diskriminacinio pobūdžio skelbimo ir patikino, kad ateityje laikysis Lietuvos įstatymų ir kitų teisės aktų. Tačiau šiame rašte p. S.A.Meschino neužsiminė, kodėl laiku nepateikė atsakymų į pateiktus klausimus. Australijos Garbės konsulas taip pat nepaaiškino nepagarbių atsakymų į paklausimus priežasties.

"Da Antonio" restoranų direktoriui S.A.Meschino gali būti skirta bauda už diskriminacinio pobūdžio skelbimą ir už kontrolieriaus reikalavimų ignoravimą.

Informacinė veikla

Tarnybos darbo viešumas ir toliau lieka esminis veiklos prioritetas, stengiamasi kuo plačiau ir išsamiau informuoti visuomenę apie tarnybos tikslus ir priimamus sprendimus. Tarnyba siekia palaikyti gerus santykius su žiniasklaida, kaip pagrindine viešąja komunikacijos priemone, ir galima teigti, kad tai daryti iki šiol pavyko.

Visuomenės informavimas šiuo atveju siejamas ir su prevencine veikla. Tarnybos veiklos viešumą reglamentuoja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 28 straipsnis. Jame sakoma, kad informacija žiniasklaidai apie skundo dėl lygių teisių pažeidimo tyrimą teikiama tik pareiškėjui sutikęs. Tai labai svarbi nuostata, padedanti nukentėjusiam asmeniui apsispręsti kreiptis į kontrolierių nebijant, kad be jo sutikimo apie tai bus viešai paskelbta. Bet šiandien jau vis daugiau žmonių suvokia viešumo galią ir, matydami, kad skriaudėjo kaltę bus sunku iki galo įrodyti, patys kreipiasi į žurnalistus. Tokių atvejų, kai apie tarnybos veiklą žiniasklaida informuodavo skundus pateikusiųjų asmenų iniciatyva, buvo nemažai.

Kita vertus, ir tarnyba ne kartą teiravosi pasiskundusio asmens sutikimo dėl informacijos pateikimo žiniasklaidai. Tai daroma tada, kai skundo tyrimo eiga ir išvados gali ne tik sudominti, bet ir informuoti platesnę auditoriją apie galimą diskriminaciją dėl lyties. Daugelio bylų tyrimas susilaukė plataus žiniasklaidos dėmesio ir nemažų diskusijų. Kadangi šviečiamoji, informacinė veikla reikalauja ir nemažų lėšų, toks žiniasklaidos dėmesys lyčių lygybės problemoms labai naudingas. Taip tarnyba informuoja apie savo veiklą be užsakomųjų straipsnių ir nenaudoja biudžeto lėšų.

Beje, vienos bylos dėl seksualinio priekabiavimo tyrimo paviešinimas sulaukė neigiamos apskųstojo asmens reakcijos. Be tarnybos žinios apie skundo pateikimo aplinkybes tą pačią dieną sužinojo vienas dienraštis. Tikėtina, jog informaciją paviešino viena iš pareiškėjų, norėdama sureikšminti situaciją. Deja, poveikis buvo priešingas. Ir ne tik todėl, kad buvo pažeista nekaltumo prezumpcija. Po skandalingo straipsnio publikacijos sunerimo kitos, dėl tos pačios problemos skundą pateikusios, moterys. Jos išsigando galimo jų asmenybių paviešinimo. Tai komplikavo tolesnį tyrimą ir, nesurinkus pakankamai įrodymų, byla buvo nutraukta.

Informacinei tarnybos veiklai lėšų nebuvo skirta, todėl ypač naudinga buvo Jungtinių Tautų Vystymo Programos suteikta parama. Remiant šiai Programai jau išleista keletas informacinių lankstinukų ir brošiūrų, dešimtyje apskričių centrų transporto stotelėse jau kabinami tarnybos išleisti plakatai, regioninės televizijos transliuoja informacinį filmą apie tarnybą.

Dar pirmais darbo mėnesiais, t.y. 1999 m. liepos pradžioje, su Jungtinių Tautų Vystymo Programa buvo parengtas ir pasirašytas projektas, kuris 2000 m. sėkmingai buvo baigtas. Tai suteikė ne tik moralinę, bet ir materialinę paramą. Už gautas lėšas įsigyti kompiuteriai, kopijavimo aparatas,

telefonai ir kita įranga, be ko nebūtų normalių darbo sąlygų. Plakatoms ir televizijos projektui Jungtinių Tautų Vystymo Programa lėšų skyrė papildomai.

Pirmo ir iki šiol vienintelio Rytų ir Centrinėje Europoje Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo priėmimas ir šio įstatymo priežiūros tarnybos įsteigimas susilaukia didelio Lietuvos ir užsienio žiniasklaidos dėmesio. Visiems į tarnybą besikreipiantiems žurnalistams stengiamasi operatyviai suteikti juos dominančią informaciją. Tarnyba rengia visuomenės informavimo planus, kaupia spaudos straipsnių apie tarnybos veiklą archyvą, paskirtas už informacinį darbą atsakingas darbuotojas. Apie visus reikšmingesnius tarnybos veiklos įvykius per agentūras BNS ir ELTA yra platinami oficialūs informaciniai pranešimai, daugelį jų panaudojo spauda, radijas, televizija. Sukurta ir toliau tobulinama tarnybos interneto svetainė, kuri yra Seimo tinklapyje www.lrs.lt. Internete galima rasti būtiniausią informaciją apie tarnybos paskirtį, skundo padavimo tvarką ir kitus norminius dokumentus.

Tarnyba numato ir toliau aktyvinti bendradarbiavimą su vietine – miestų ir rajonų - žiniasklaida. Šiuo tikslu tarnyba 2000 m. birželio 30 d. surengė konferenciją “Moters ir vyro socialinio vaidmens stereotipai”, kurioje buvo aptariamas žiniasklaidos ir visuomeninių organizacijų vaidmuo įgyvendinant Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatas. Konferenciją finansavo Jungtinių Tautų Vystymo Programa. Panašias problemas gvildeno ir Moterų informacijos centro organizuotas seminaras regioninės žiniasklaidos atstovams, kuriame pranešimus skaitė ir tarnybos darbuotojai. Ypač dažnai kontrolierė dalyvauja ir sako kalbas įvairiose konferencijose ir susitikimuose su visuomene, ką taip pat galima priskirti prie švietėjiškos, informacinės veiklos.

Tarnyba ir toliau plėš informacinę veiklą. Tiek kitų šalių, kuriose lygybės problemos jau sprendžiamos keletą dešimtmečių, tiek sava beveik dvejų metų veiklos patirtis rodo, kad rezultatų pasieksime ne vien baudomis, o visų pirma keisdami visuomenėje dar vyraujančias nuostatas apie vienos lyties pranašumą už kitą.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 18 straipsnyje numatyta, kad kontrolierius gali pradėti tyrimą savo iniciatyva, jei lygių teisių pažeidimo požymius nustatė iš spaudos ir kitų visuomenės informavimo priemonių ar kitokių šaltinių. Todėl stengiamasi peržvelgti kuo daugiau laikraščių ir žurnalų, televizijos ir radijo laidų.

Toks tyrimas buvo pradėtas pagal dienraštyje “Lietuvos rytas” 2000 m. gruodžio 13 d. išspausdintą Elvyros Sabalytės straipsnį “Telšišké naktimis dažnai sapnuoja policininkės uniformą”, kuriame straipsnio autorė teigia, kad Teisės universiteto Policijos fakulteto pirmą kursą baigusi Nijolė Gustytė jau pusantrų metų prašosi įdarbinama Telšių rajono policijos komisariate, bet darbo negauna. Anot straipsnio autorės, “kai kurie vadovaujantys policijos komisariato darbuotojai Nijolei ne kartą atvirai pasakė, kad panelės policijoje nepageidaujamos”.

Minėtame straipsnyje žurnalistė pateikia pokalbį su Telšių rajono policijos komisariato komisaru S.Laurušoniu, kuris “neslėpė, kad komisariate šiuo metu yra laisvų darbo vietų, tačiau į jas komisaras galėtų priimti tik vyrus”.

Nustačiusi galimus Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimo požymius, jog priimant į darbą Telšių rajono policijos komisariate teikiama privilegija vyrams, kontrolierė pradėjo tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies pažeidimo priimant į darbą Telšių rajono policijos komisariate.

* * *

Žiniasklaidoje nesunku pastebėti stereotipinių nuostatų apie vienos lyties pranašumą prieš kitą propagavimo, darbų skirstymo į vyriškus ir moteriškus. Net kasdien rodomi filmai ar reklama moterims ir vyrams primeta elgesio stereotipus ir skatina jais sekti. Su tokia netiesiogine diskriminacija labai sunku kovoti. Tam, kad pasikeistų dalies visuomenės, ypač vyrų, skeptiškos nuostatos lyčių lygybės klausimais, turi praeiti nemažai laiko.

Tarnyboje 2000 rugsėjo 5 d. buvo gautas dešimties moterų, visuomeninių organizacijų atstovių, skundas dėl apnuoginto moters kūno naudojimo reklaminiuose plakatuose, kurio tyrimas atskleidė ir reklamos įstatymo efektyvumo problemas.

Pareiškėjų manymu, šiuo metu Kaune padaugėjo atvejų, kai reklaminiuose plakatuose “reklamai naudojamos apnuogintos moters kūno dalys”. Pareiškėjos mano, kad tokia reklama žeidžia moters orumą, nuvertina motinystę, formuoja moters – daikto įvaizdį visuomenėje. Jos taip pat susirūpinusios, kad tokia reklama daro didžiulę moralinę žalą jaunimui. Laiško autorės nerimauja, kad tokio tipo reklama gali būti mažamečių vaikų nesmurtinė seksualinė prievarta.

Išsakyti savo nuomonę dėl apnuoginto moters kūno naudojimo reklamoje ir galimo neigiamo tokios reklamos poveikio vaikams buvo paprašyta Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba, Vilniaus ir Kauno m. savivaldybės, Tarptautinės reklamos asociacija, Vaiko teisių apsaugos tarnyba.

Vilniaus miesto vyriausiosios dailininkės D.Rudytės teigimu, “esant profesionaliam sprendimui moters įvaizdžio panaudojimas reklamoje yra natūralus reiškinys, jeigu tai padeda įtaigiau išryškinti reklamuojamo objekto ypatumus, aiškiau suvokti reklamos turinį ir jos tikslą bei sukurti aukštos meninės vertės produktą”. Anot jos, moters kūnas, kaip grožio simbolis, jau seniai naudojamas tiek mene, tiek reklamoje. Todėl D.Rudytė siūlo skirti didesnę dėmesį vaikų švietimui, jų meninių įgūdžių ugdymui, kad prasta reklama nebūtų painiojama su geros kokybės produkcija.

Pateiktuose reklaminių plakatų pavyzdžiuose žalos vaikų auklėjimui neižvelgė ir buvęs Vaiko teisių apsaugos tarnybos vadovas V.Vadoklis. Jo nuomone, pateiktose reklamos nuotraukose

pavaizduotas moters kūnas nežeidžia jos orumo ir nenuvertina motinystės. Anot V.Vadoklio, pateiktas reklamos nuotraukas “galima nagrinėti, kiek reklama jose yra klaidinanti”.

Tačiau Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nesąžiningos konkurencijos tyrimų skyriaus viršininkas V.Rimkus atsakyme teigia, kad “apnuoginto moters kūno naudojimas reklamoje negali būti priskirtas klaidinančiai reklamai”. Savo teiginiui argumentuoti jis nurodo Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 2 punktą, kur numatyti draudimai, apimantys “visas įmanomas neteisingas žinias apie prekės gamybos, pardavimo ir vartojimo pobūdį”.

Beje, Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo, kuris įsigaliojo nuo 2001 sausio 1 d. 2 straipsnio 4 punktas nurodo, kad klaidinanti reklama – tai reklama, kuri bet kokiū būdu, įskaitant ir jos pateikimo būdą, klaidina arba gali suklaidinti asmenis, kuriems ji skirta arba kuriuos ji pasiekia ir dėl savo klaidinančio pobūdžio gali paveikti jų ekonominę elgesį ar dėl šių priežasčių pakenkia, ar gali pakenkti kito asmens galimybei konkuruoti.

V.Rimkus savo atsakyme teigia, kad moters nuogo kūno naudojimas reklamoje labiau turėtų būti siejamas ne su klaidinančia reklama, o labiau su reklamos įstatymo 4 straipsniu, kuris draudžia reklamą, pažeidžiančią visuomenės moralės principus. Šio reklamos įstatymo reikalavimo kontrolę numatyta pavesti Nacionalinei vartotojų teisių apsaugos tarybai, kuri dar neįsteigta.

Šiuo metu, kaip teigiama Kauno miesto savivaldybės administratoriaus pavaduotojo A.Jarušausko rašte kontrolieriaus tarnybai, už reklamą, pažeidžiančią įstatymus, atsako reklamos užsakovas. Kauno savivaldybės pareigūnas neužsimena apie miesto valdžios galimybę daryti įtaką mieste platinamai reklamai. A.Jarušauskas tik atkreipia dėmesį, kad “asmenys, kurių teisės bei įstatymų saugomi interesai pažeidžiami, turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą su ieškiniu”. Tokius komentarus jis pateikė po to, kai apnuoginto moters kūno naudojimas reklamoje buvo apsvarstytas Kauno miesto tarybos komitetuose, kur padaryta išvada, kad “pateikti reklamos pavyzdžiai nepažeidžia estetinių normų”. Savivaldybės administratoriaus pavaduotojas teigia, jog “remiantis pateiktomis išvadomis galima konstatuoti, kad objektyvus tokios reklamos poveikio įvertinimas galimas atlikus sociologinius tyrimus”.

Tarptautinės reklamos asociacijos viceprezidentas M.Vaupšas atsakyme rašo, jog “Jūsų nurodytose reklamose neįžvelgėme akivaizdaus įstatymo pažeidimo ir neradome pagrindo, pateisinančio Jūsų susirūpinimą”.

Kaip matyti iš atsakymų, gautų iš institucijų, vienaip ar kitaip susijusių su pareiškėjų iškelta problema, nė vieni nelinkę įžiūrėti svarstytuose reklamos pavyzdžiuose nieko keistino ar neleistino. Tuo labiau, nė viena institucija net neužsiminė apie savo galimybę ir teisę daryti poveikį sprendžiant keliamus klausimus. Nors ir netiesiogiai, visi nemato pagrindo nuogausti dėl minėto pobūdžio reklamos.

Visgi manytume, jog pareiškėjų susirūpinimas nuogo moters kūno naudojimu reklamoje turi pagrindą, vien jau dėl to, kad valstybinės institucijos, ypač savivaldybės, kurių pareigūnai suteikia leidimus reklaminių plakatų viešam demonstravimui, net neužsimena apie savo galimybę teigiamai veikti šį procesą. Tikėtina, kad įsigaliojus Reklamos įstatymui bei įsteigus Nacionalinę vartotojų teisių apsaugos tarybą, kuriai teks didesnę dalis šio įstatymo reikalavimų įgyvendinimo kontrolės, atsiras galimybė operatyviau ir efektyviau reaguoti ir į tokio pobūdžio reklamą, kuri kelia nerimą pareiškėjoms. Nuogo moters kūno naudojimo reklamoje negalima atsieti nuo daugelio kitų moters socialinio vaidmens visuomenėje stereotipų. Tai susijusios problemos. Stereotipinio požiūrio į moterį pokyčiai bene labiausiai reikalingi visose reklamos srityse.

Būtent į tai Lietuvos Vyriausybės dėmesį atkreipia Jungtinių Tautų moterų diskriminacijos panaikinimo komitetas. Rekomendacijose Lietuvos Vyriausybei JT komitetas reiškia susirūpinimą moterų ir vyrų vaidmenų pasiskirstymo šeimoje, darbe ir visuomenėje tradiciniais stereotipais, kurie sąlygoja moterų diskriminaciją. Komitetas taip pat atkreipia dėmesį, kad stokojama tikslinių švietimo programų, visuomenės informavimo kampanijų, laikinų specialiųjų švietimo, užimtumo ir politikos priemonių, skirtų šiems stereotipams panaikinti. Taip pat reiškiamas susirūpinimas tuo, kad dabartinio Reklamos etikos kodekso projekto nuostatos (reklamos įstatymas dar nebuvo priimtas) gali būti nepakankamos užtikrinti, kad reklama nenaudotų ir neremtų tradicinių lyčių vaidmenų stereotipų.

Komitetas ragina Vyriausybę parengti ir įgyvendinti atitinkamas švietimo ir visuomenės informavimo programas, skatinančias nestereotipinių moterų ir vyrų vaidmenų formavimą visose visuomenės gyvenimo srityse. Taip pat rekomenduojama, kad Reklamos etikos kodekso projektas būtų pakeistas ir apimtų ne tik moterų ir vyrų diskriminacijos ar nuostatų, kad viena lytis pranašesnė už kitą, įtvirtinimo uždraudimą, bet ir subtilesnį tradicinių vaidmenų stereotipų naudojimą ir rėmimą tiek šeimoje, tiek darbe ar visuomeniniame gyvenime.

Įvertinusi pareiškimo dėl moters nuogo kūno naudojimo reklamoje tyrimo metu gautą informaciją, kontrolierė nusprendė pasiūlyti Moterų ir vyrų lygių galimybių komisijai įvertinti Jungtinių Tautų moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto rekomendacijas ir pareiškimo dėl moters nuogo kūno naudojimo reklamoje išdėstytas mintis bei pateikti siūlymą Vyriausybei dėl Reklamos įstatymo papildymo. Taip pat kreiptasi į Trečiojo Lietuvos moterų suvažiavimo delegatus su raginimu aktyvinti visų nevyriausybinių organizacijų veiklą keičiant stereotipinį požiūrį į moters ir vyro socialinį vaidmenį visuomenėje. Susitarta su Kauno Vytauto Didžiojo universitetu, kad teikiant diplominių studentų darbų temas bus numatyta galimybė atlikti sociologinius visuomenės nuomonės tyrimus dėl apnuoginto moters kūno naudojimo reklamoje.

Mokslo ir studijų institucijų kontrolė

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 4 straipsnis nustato švietimo įstaigų, mokslo ir studijų institucijų pareigą įgyvendinti moterų ir vyrų lygias teises. Pagal to paties straipsnio 1 d. 1 punktą “švietimo ir mokslo įstaigos privalo užtikrinti moterims ir vyrams vienodas sąlygas priimant į profesinio mokymo įstaigas, aukštesniašias, aukštąsias mokyklas”.

Remiantis minėtu Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo straipsniu bei Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos nuostatų 3 straipsnio 1 punkte reglamentuojama tarnybos teise “tikrinti, kaip lygias moterų ir vyrų galimybes įgyvendina švietimo, mokslo ir studijų institucijos” bei “stebėtojų teisėmis dalyvauti egzaminų ar priėmimo į švietimo įstaigas, mokslo ir studijų institucijas metu”, tarnybos darbuotojai stebėjo asmenų priėmimą į aukštąsias ir aukštesniašias mokyklas.

1 lentelė. Studentų priėmimas į aukštąsias mokyklas:

Aukštosios mokyklos pavadinimas	1999 m.						2000 m.					
	Pateikta rašymų			Priimta studentų			Pateikta rašymų			Priimta studentų		
	Iš viso	Vyrų	Moterų	Iš viso	Vyrų	Moterų	Iš viso	Vyrų	Moterų	Iš viso	Vyrų	Moterų
1. Pedagoginis universitetas	8268	2202	6066	1671	359	1312	1108	2590	8495	1877	511	1366
		26,6%	73,4%	20,2%	21,5%	78,5%	5	23,4%	76,6%	17,0%	27,2%	72,8%
2. Vilniaus universitetas	11267	3907	7360	3612	1370	2242	1011	3498	6620	4032	1508	2524
		34,7%	65,3%	32,1%	37,9%	62,1%	8	34,6%	65,4%	39,8%	37,4%	62,6%
3. Gedimino technikos universitetas	10288	6227	4061	2319	1390	929	1938	12271	7114	2616	1611	1005
		60,5%	39,5%	22,5%	59,9%	40,1%	5	63,3%	36,7%	13,5%	61,6%	38,4%
4. Teisės universitetas	7730	3251	4479	1709	576	1133	1008	3603	6484	2283	917	1366
		42,1%	57,9%	22,1%	33,7%	66,3%	7	35,7%	64,3%	22,6%	40,2%	59,8%
5. Kauno technologijos universitetas	5411	2534	2877	3289	1796	1493	2204	10795	11254	4188	2139	2049
		46,8%	53,2%	60,8%	54,6%	45,4%	9	49,0%	51,0%	19,0%	51,1%	48,9%
6. Vytauto Didžiojo universitetas	2974	869	2105	949	274	675	2021	529	1492	1009	298	711
		29,2%	70,8%	31,9%	28,9%	71,1%		26,2%	73,8%	49,9%	29,5%	70,5%
7. Šiaulių universitetas	4206	1518	2688	1049	399	650	1938	12271	7114	1945	643	1302
		36,1%	63,9%	24,9%	38,0%	62,0%	5	63,3%	36,7%	10,0%	33,0%	67,0%
8. Klaipėdos universitetas	4340	1441	2899	1580	538	1042	3777	1314	2463	1876	708	1168
		33,2%	66,8%	36,4%	34,1%	65,9%		34,8%	65,2%	50,0%	37,7%	62,3%
9. Veterinarijos akademija	522	210	312	336	120	216	545	240	305	319	138	181
		40,2%	59,8%	64,4%	35,7%	64,3%		44,0%	56,0%	58,5%	43,3%	56,7%
10. Muzikos akademija	573	216	357	281	112	169	387	164	223	250		139
		37,7%	62,3%	49,0%	39,9%	60,1%		42,4%	57,6%	64,6%		55,6%
11. Kauno medicinos universitetas	778	152	626	325	64	261	1414	301	1113	332	69	263
		19,5%	80,5%	41,8%	19,7%	80,3%		21,3%	78,7%	23,5%	20,8%	79,2%
12. Žemės ūkio universitetas	3215	1308	1907	1216	493	723	2631	1224	1407	1742	831	911
		40,7%	59,3%	37,8%	40,5%	59,5%		46,5%	53,5%	66,2%	47,7%	52,3%

13	Gen. J. Žemaičio karo akademija	380	380 100%		140	140 100%	-	540	478 88,5%	62 11,5%	154 28,5%	145 94,2%	9 5,8%
----	---------------------------------	-----	-------------	--	-----	-------------	---	-----	--------------	-------------	--------------	--------------	--------

Visoms aukštosioms bei daugumai aukštesniųjų Lietuvos mokyklų buvo išsiųsti lygių galimybių kontrolierės prašymai raštu suteikti platesnę informaciją apie priėmimo į šias mokymo įstaigas tvarką.

Šiais metais daugumoje mokslo įstaigų nebuvo rengiami stojamieji egzaminai, t.y. stojantieji į pasirinktas studijų programas buvo atrenkami pagal konkursinį balą, kurį lemia tam tikri mokyklos baigimo pažymėjimo bei baigiamųjų egzaminų įvertinimai. Tokia tvarka jau savaime užkerta kelią diskriminacijai dėl lyties, kadangi nesudaro sąlygų subjektyviam stojančiųjų įvertinimui. Visiems stojantiesiems taikomi akivaizdžiai vienodi reikalavimai, sietini tik su jų bendrais sugebėjimais ir mokyklos baigimo rezultatais, bet ne lytimi.

Stebint studentų priėmimą nebuvo užfiksuota jokių Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimų.

Mokyklų vadovų taip pat buvo paprašyta duomenų apie pateikusiuju pareiškimus ir įstojusiųjų į šią mokyklą lytį. Dauguma mokyklų suteikė duomenis apie stojimo rezultatus. Deja, dalis mokyklų taip pat, kaip ir pernai, į tarnybos raštus neatsakė. Šie vadovai bus išpėti.

2 lentelė. Studentų priėmimas į aukštesniąsias mokyklas:

	Aukštesniosios mokyklos pavadinimas	1999 m.						2000 m.					
		Pateikta rašymų			Priimta studentų			Pateikta rašymų			Priimta studentų		
		Iš viso	Vyrų	Moterų	Iš viso	Vyrų	Moterų	Iš viso	Vyrų	Moterų	Iš viso	Vyrų	Moterų
1.	Vilniaus aukštesnioji medicinos mokykla	464	28 6.0%	436 94.0%	180 38.8%	8 4.4%	172 95.6%	515	35 6.8%	480 93.2%	228 44.3%	18 7.9%	210 92.1%
2.	Vilniaus aukštesnioji pedagogikos mokykla	612	16 2.6%	596 97.4%	230 37.6%	7 3.0%	223 97.0%	845	27 3.2%	818 96.8%	233 27.6%	8 3.4%	225 96.6%
3.	Vilniaus aukštesnioji lengvosios pramonės mokykla	425	77 18.1%	348 81.9%	213 50.1%	47 22.1%	166 77.9%	308	50 16.2%	258 83.8%	157 51.0%	31 19.7%	126 80.3%
4.	Vilniaus aukštesnioji pedagogikos mokykla	986	160 16.2%	826 83.8%	120 12.2%	24 20.0%	96 80.0%	1083	181 16.7%	902 83.3%	330 30.5%	41 12.4%	289 87.6%
5.	Vilniaus aukštesnioji prekybos mokykla	865	-	-	353 40.8%	82 23.2%	271 76.8%	1838	-	-	335 18.2%	87 26.0%	248 74.0%
6.	Vilniaus aukštesnioji technikos mokykla	456	409 89.7%	47 10.3%	325 71.3%	282 86.8%	43 13.2%	646	550 85.1%	96 14.9%	396 61.3%	333 84.1%	63 15.9%
7.	Utenos aukštesnioji verslo mokykla	751	114 15.2%	637 84.8%	330 43.9%	80 24.2%	250 75.8%	2335	638 27.3%	1697 72.7%	650 27.8%	174 26.8%	476 73.2%
8.	Kauno aukštesnioji medicinos mokykla	707	63 8.9%	644 91.1%	278 39.3%	45 16.2%	233 83.8%	983	82 8.3%	901 91.7%	279 28.4%	39 14.0%	240 86.0%

9.	Šiaulių prekybos ir verslo mokykla	239	83 34.7%	156 65.3%	150 62.7%	49 32.6%	101 67.4%	267	104 39.0%	163 61.0%	151 56.6%	48 31.8%	103 68.2%
10.	Alytaus kolegija	696	338 48.6%	358 51.4%	474 68.1%	222 46.8%	252 53.2%	808	393 48.6%	415 51.4%	109 13.5%		64 58.7%
11.	Elektrėnų energetikų mokykla	273	235 86.1%	38 13.9%	273 100%	235 86.1%	38 13.9%	247	209 84.6%	38 15.4%	247 100%	209 84.6%	38 15.4%
12.	Utenos regioninis profesinio mokymo centras	368	214 58.2%	154 41.8%	300 81.5%	163 54.3%	137 45.7%	214	117 54.7%	97 45.3%	180 84.1%	94 52.2%	86 47.8%
13.	Vilniaus aukštesnioji technologijos mokykla	267	47 17.6%	220 82.4%	146 54.7%	25 17.1%	121 82.9%	215	38 17.7%	177 82.3%	131 60.9%	30 22.9%	101 77.1%
14.	Vilniaus prekybos ir verslo mokykla	401	127 31.7%	274 68.3%	335 83.5%	104 31.0%	231 69.0%	454	154 33.9%	300 66.1%	301 66.3%	109 36.2%	192 63.8%

Per ataskaitinį laikotarpį nebuvo gauta skundų dėl švietimo įstaigų, mokslo ir studijų institucijų moterų ir vyrų lygias galimybes pažeidžiančių veiksmų (moterims ir vyrams skirtingų reikalavimų ir sąlygų priimant mokytis ar studijuoti, vertinant žinias nustatymo). Švietimo ir mokslo institucijų vadovai buvo apskūsti tik kaip darbdaviai, pažeidžiantys Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatas.

Galima būtų trumpai aprašyti situaciją vienintelėje Lietuvoje aukštojoje mokykloje – Lietuvos karo akademijoje, kuri priėmimo studijuoti sąlygose buvo nustačiusi tam tikrus apribojimus merginoms ir šiuos apribojimus panaikino. Pažymėtina, kad Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, reaguodama į moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierės sprendimą nutraukti kandidatų studijuoti karo akademijoje lygias teises pažeidžiančius veiksmus (kai merginos nebuvo priimanamos studijuoti į dienes studijas pagal motorizuotą šaulių programą), pakeitė priėmimo studijuoti sąlygas, suteikdama galimybę studijuoti ir merginoms.

Tačiau, vykstant priėmimui į studijas Karo akademijoje, Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba gavo nusiskundimų dėl Krašto apsaugos ministro 2000 m. birželio 26 d. įsakymo Nr.751 “Dėl priėmimo į Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademiją” nuostatos, iš anksto apribojančios merginų, galinčių studijuoti šioje mokykloje, skaičių (numatyta priimti kandidatėmis į kariūnes ne daugiau kaip 6 jaunuoles), ir dėl to kreipėsi į krašto apsaugos ministrą. Krašto apsaugos ministras Č.Stankevičius informavo Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą, kad 2000 metais į Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos dieninį skyrių priimtos 9 iš 62 jaunuolės. Krašto apsaugos viceministras R.Kilikauskas paaikškino, kad “merginų priėmimas į LKA – tik pirmas nelengvas etapas, kurio metu buvo peržengtos nusistovėjusios tradicijos ir pakeistas požiūris į merginų tarnybą kariuomenėje”. Viceministras pažymėjo, kad Akademijai ir Krašto apsaugos ministerijai dėl to kyla ir kils naujų klausimų, kuriuos ne visada ir ne iš karto pavyks spręsti geriausiu būdu.

Išties pagirtinos Krašto apsaugos ministerijos ir Lietuvos karo akademijos pastangos sudaryti merginoms galimybes studijuoti tokioje tradiciškai laikomoje “vyriška” aukštojoje mokykloje.

Galima daryti išvadą, kad priėmimo į aukštąsias ir aukštesniąsias mokyklas taisyklės nenumato jokių vieną ar kitą lytį diskriminuojančių lengvatų ir kvotų. Tik išlieka “moterišku” ir “vyrišku” specialybių problema.

Skatinant jaunimą rinktis netradicines profesijas būtinos tikslinės švietimo programos, visuomenės informavimo kampanijos, laikinos specialiosios švietimo, užimtumo ir politikos priemonės, skirtos moters ir vyro socialinio vaidmens stereotipams panaikinti.

Tarptautinis bendradarbiavimas

Šiais metais tarnyba tęsė bendradarbiavimą su užsienio šalių institucijomis bei dalyvavo užsienyje rengiamuose seminaruose ir konferencijose. Buvo užmegzta nemažai naujų svarbių kontaktų, tarp kurių ypač pažymėtini kontaktai su visų Šiaurės šalių atstovais, Vokietijos, Ukrainos, JAV ir kitų šalių lygybės klausimų specialistais. Tarnyba ne tik sulaukia dažnų užsienio šalių atstovų vizitų, bet ir pati aktyviai dalyvauja užsienyje rengiamuose konferencijose bei seminaruose.

Tarnybos darbuotojų vizitus į užsienį paprastai finansuoja renginį organizuojančios šalys ar Lietuvoje veikiančios programos.

Sėkmingas Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos bendradarbiavimas su užsienio valstybėmis yra ypatingai svarbus kuriant teigiamą Lietuvos įvaizdį, įgyjant reikalingos patirties ir žinių, be to, propaguojant moterų ir vyrų lygias galimybes Lietuvos visuomenėje. Taip pat būtina išnaudoti ypatingą savo, kaip pirmosios šalies Rytų ir Vidurio Europoje, priėmusios Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą, padėtį.

Ataskaitų pristatymas

2000 m. birželio mėnesį Lietuvos delegacija vyko į Jungtines Valstijas pristatyti Lietuvos Respublikos pirminės ir antrinės periodinių ataskaitų, teikiamų pagal Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos prieš moteris panaikinimo 18 straipsnį. Niujorke vykusioje Jungtinių Tautų sesijoje Lietuvai atstovavo Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierė Aušrinė Burneikienė, Seimo narė Roma Dovydenienė, Nuolatinės Misijos prie Jungtinių Tautų vadovas Gediminas Šerkšnys ir kiti pareigūnai. Pristatydamas ataskaitas Lietuvos atstovas Gediminas Šerkšnys informavo Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos panaikinimo komitetą, kad moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimas yra valstybės politikos prioritetas. Lygybės principas grindžiamas pagarba pagrindinėms tiek moterų, tiek vyrų teisėms. Žmogaus teisės negali būti ribojamos ir niekas negali turėti privilegijų dėl lyties, rasės,

tautybės, kalbos, religijos ar socialinio statuso. Visos pagrindinės žmogaus teisės įtvirtintos Konstitucijoje, kuri taip pat užtikrina pagrindines piliečių teises. Buvo pristatytas Lygių galimybių užtikrinimo Lietuvoje mechanizmas, apžvelgta moters teisių apsauga, lyčių statistika. Delegacija sulaukė nemažai klausimų iš užsienio šalių ekspertų.

Pateikdamas savo galutinį įvertinimą Komitetas išreiškė dėkingumą už pirminės ir antrinės periodinės ataskaitos pristatymą bei už įsipareigojimą konstruktyviai ir atvirai bendradarbiauti su Komitetu, taip pat gerai įvertino pastangas per labai trumpą laiką pateikti išsamius, kokybiškus, informatyvius atsakymus į Komiteto iškeltus klausimus. Vis tik pateiktose rekomendacijose išreiškiamas Komiteto susirūpinimas nepakankama Lietuvos Respublikos veikla tam tikrose srityse: 1) užtikrinant lygias galimybes kaime gyvenančioms, taip pat vyresnio amžiaus moterims bei gerinant jų padėtį; 2) vykdant sveikatos apsaugą; 3) remiant nevyriausybinės organizacijas, besirūpinančias moterų klausimais; 4) gerinant moterų padėtį darbo rinkoje ir kt. Lietuvos Vyriausybė skatinama parengti ir įgyvendinti atitinkamas švietimo ir visuomenės informavimo programas, skatinančias nestereotipinių moterų ir vyrų vaidmenų formavimą visose visuomenės gyvenimo srityse. Atkreiptas dėmesys į moterų skurdo problemas.

Komiteto prašymu šios rekomendacijos yra plačiai paskleistos, su jomis supažindinti politikai, tarnautojai, visuomenė, nevyriausybinių moterų organizacijos, kad būtų aiškiai suvokta, ko reikia imtis, kad moterų lygios galimybės būtų užtikrintos tiek *de jure*, tiek *de facto*.

Konferencija Hanoveryje

2000 m. spalio 13-17 dienomis kontrolierė dalyvavo Hanoveryje vykusioje pasaulinėje konferencijoje “Moterys keičia galią” (“Women change power”). Konferencijos metu buvo aptariama moterų dalyvavimo politikoje ir sprendimų priėmimo procese svarba, iškelti moterų vadovių, moterų verslininkų vaidmens ypatumai visuomenėje. Kartu buvo aptarti būdai ir priemonės, kurių būtina imtis, kad padaugėtų moterų politikų, vadovių, verslininkų. Pabrėžtina parama tokiems jų siekiams, atitinkamo parengimo būtinumas, protegavimas, kylant karjeros laiptais. Kalbėta apie moterų padėtį karinių konfliktų teritorijose, jų patiriamas skriaudas bei siektino elgesio modelius; taip pat moterų įvaizdį žiniasklaidoje, jų vaidmenį informacinėje visuomenėje, moterų žurnalisčių ir leidėjų indėlį į visuomenės progresą.

Konferencijos Tartu ir Taline

Šiaurės ministrų tarybos kvietimu kontrolierė dalyvavo 2000 m. spalio 19-21 dienomis Tartu mieste bei lapkričio 13-14 dienomis Taline surengtose konferencijose moterų ir vyrų lygių teisių ir galimybių klausimais.

Tartu išklaudyti Estijos, Latvijos ir Lietuvos delegacijų vadovų pranešimai apie šiose valstybėse vykstančius procesus, įgyvendinančius lygių galimybių principą. Itin palankiai priimtas Lietuvos pranešimas apie Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą, tarnybos darbą, skundų nagrinėjimo praktiką. Pranešimas susilaukė didelio žiniasklaidos dėmesio. Konferencijos metu vyko moterų NVO darbų paroda-mugė.

Taline lapkričio 13-14 dienomis vykusioje konferencijoje dalyvavo 11 Lietuvos atstovų, tarp jų Seimo narė G.Purvaneckienė, valstybės patarėja R.Trakymienė, Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolierė A.Burneikienė bei įvairių ministerijų atstovai (KAM, KRM, SADM, VRM, SMM, ŽŪM).

Konferencijoje perskaitytas pranešimas apie Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos darbą, problemas, įgyvendinant Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatas. Konferencijos metu dirbo trys darbo grupės: “Ką duos lyčių lygybė Baltijos valstybėms”, “Moterų ir vyrų socialinio vaidmens stereotipai”, “Ką reiškia lygių galimybių principo įgyvendinimas vyrams”, - pateikusios apibendrintas rekomendacijas.

Konferencija Ukrainoje

2000 m. lapkričio mėn. Kontrolierės vyresnysis patarėjas Algirdas Meškauskas Jungtinių Tautų Vystymo Programos Ukrainoje kvietimu kaip ekspertas dalyvavo Kijeve surengtoje konferencijoje “Moterų ir vyrų lygybė Ukrainoje. Įstatymų leidybos aspektai”.

Buvo nuodugniai aptartos įvairios, su moterų ir vyrų lygiomis galimybėmis susijusios problemos, Ukrainoje galiojančių šios srities įstatymų teisiniai aspektai, moters teisių reglamentavimas. Algirdas Meškauskas skaitė pranešimą apie Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos veiklą, teisinę situaciją bei praktiką lygių teisių srityje Lietuvoje.

Dalyvavimas Šiaurės ir Baltijos šalių darbo grupės lygybės klausimais veikloje

2000 m. kontrolierė ėmė dalyvauti Šiaurės ir Baltijos šalių darbo grupės lygybės klausimais veikloje, kurios nariai yra visų Šiaurės ir Baltijos šalių bei Šiaurės šalių Ministrų Tarybos atstovai. Grupė buvo sudaryta 1998 m. rugpjūčio mėn., viena pagrindinių jos užduočių – koordinuoti ir numatyti tolesnius veiksmus pagal Baltijos ir Šiaurės šalių bendradarbiavimo lygybės klausimais programą 1998-2000. Vienas iš paskutinių grupės susitikimų 2000 m. lapkričio mėnesį vyko Suomijos sostinėje Helsinkyje, 2001 m. sausio mėn. susitikimas surengtas Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje. Susitikimų metu ne tik pristatytos paskutinės naujienos moterų ir vyrų lygybės srityje Šiaurės ir Baltijos šalyse, bet ir aptarti vykdomi projektai, konferencijos, taip pat numatyti tolesni grupės veiksmai. Grupės veikla bendru sutarimu pratęsta iki 2001 m. birželio mėn.

* * *

Švedijos parlamento kvietimu numatoma kontrolierės kelionė į Kijevo, ji kartu su kitais Šiaurės šalių lygybės ombudsmenais skaitys pranešimus bei bus aptarti būdai, kaip įtraukti kuo daugiau vyrų į lygių galimybių propagavimo procesą.

Tarnybos darbuotojos Laima Vaičiūnienė ir Indrė Mackevičiūtė kovo mėnesį dalyvaus Švedijos Darbo ministerijos organizuojamame seminare „Kovos su smurtu prieš moteris būdai“.

Padedant Šiaurės šalių Ministrų informacijos biurui Lietuvoje bei Islandijos Socialinių reikalų ministerijai planuojama trijų tarnybos darbuotojų ir vieno Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos darbuotojo kelionė į Islandiją. Pagal programą numatomi delegacijos susitikimai su Socialinių reikalų ministerijos ekspertais, dirbančiais lyčių lygybės srityje, Islandijos darbo federacijos, profsąjungų, Teisingumo ministerijos, Reikjaviko savivaldybės bei kitų institucijų atstovais. Bus susipažinta su Islandijos lygybės įgyvendinimo politika, įkurtų institucijų veikla, teisės aktais. Šis vizitas būtų ypatingai svarbus, turint omeny, kad po 2000 m. Reikjavike vykusios moterų konferencijos Islandijos įstatymuose jau įteisintos konferencijoje aptartos naujos nuostatos ir lygybės principai.

Tarnybos dalyvavimas projektuose

Vilniaus ir Oslo bendradarbiavimo projektas

Projekto tikslas – Vilniui ir Oslui keistis patirtimi dėl moterų ir vyrų lygių galimybių vadybos srityje, siekiant pagerinti jų vadovavimo įgūdžius. Numatoma, kad projektas bus vykdomas pusantrų metų, o pradėtas 2001 m. kovą organizuojama informacinė Lietuvos delegacijos, kurios nariai yra ir du Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos darbuotojai, kelionė į Oslą. Kelionės metu lietuviai susipažins su Norvegijos karalystės lygybės srityje dirbančių institucijų veikla. Kontrolierei bei vyresniajam patarėjui bus organizuota speciali stažuotės pobūdžio programa Norvegijos Lygybės ombudsmeno tarnyboje.

Baigiant projektą bus surengta baigiamoji konferencija, kurioje bus pasidalinta įgyta patirtimi bei aptarti projekto įgyvendinimo rezultatai.

Jungtinių Tautų Vystymo Programa

2000 m. tarnyba su Jungtinių Tautų Vystymo Programa baigė vykdyti projektą, pagal kurį suorganizuoti seminarai nevyriausybinėms organizacijoms bei valstybės pareigūnams („Partnerystės ir lygiateisiškumo keliu“, 2000 m. gegužės 26 d.); žiniasklaidos atstovams („Moters ir vyro socialinio vaidmens stereotipai“, 2000 m. birželio 30 d.). Seminarai sulaukė didelio dėmesio. Jie pasitarnavo kaip informacijos apie Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą skleidimo priemonė bei sukėlė platesnes diskusijas lygybės temomis visuomenėje. Pagal projektą išleisti 5 leidiniai: „Moterų ir vyrų socialinio vaidmens stereotipai“, „Lygios galimybės berniukams ir mergaitėms mokykloje“,

”Seksualinis priekabiavimas – kas tai?” , ”Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos veikla”, ”Skundo padavimo moterų ir vyrų lygių galimybių tarnybai tvarka”. Jie šiuo metu platinami.

Pagal šiais metais įgyvendinamą projektą su Jungtinių Tautų Vystymo Programa tarnyba jau išleido reklaminius plakatus apie Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo reikalavimus, kurie yra kabinami viešose vietose kaip socialinė reklama; paruošė informacinį 40 minučių trukmės dokumentinį filmą apie moterų ir vyrų lygias galimybes bei Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos veiklą, kuris transliuojamas per televizijas: “11 kanalas” (Vilnius), “AR TV” (Kaunas), Klaipėdos TV, Šiaulių TV, Pan TV (Panevėžys), Marijampolės TV.

“Lygios galimybės stojimo į Europos Sąjungą procese”

Moterų programos tinklas (Network Women’s Program) ir Atviros Rumunijos fondo iniciatyva 2001–2002 m. vykdomas projektas „Lygios galimybės stojimo į Europos Sąjungą procese“ (European Union Accession Process Equal Opportunities Project). 2000 m. lapkričio mėn. kontrolierė dalyvavo Bukarešte vykusioje parengiamojoje konferencijoje, kurios metu nagrinėta lygių galimybių politikos ir šios srities įstatymų valstybėje svarba, būtinybė derinti šalių - kandidačių įstatymus su Europos Sąjungos teise, be to, aptarti planuojamo projekto tikslai, įgyvendinimo etapai, terminai. Konferencijoje kontrolierė skaitė pranešimą apie Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos veiklą bei valstybės žingsnius, derinant įstatymus lygių galimybių srityje su Europos Sąjungos *acquis*.

Projekto tikslas – pagelbėti šalims-kandidatėms pasiruošti perimti Europos Sąjungos nuostatas moterų ir vyrų lygių galimybių srityje; daryti įtaką Europos Sąjungos nuostatoms ir politikai moterų atžvilgiu. Projekte dalyvauja 8 dėl narystės Europos Sąjungoje besiderančios šalys.

Dabar jau pradėtas vykdyti I projekto įgyvendinimo etapas – šalių lygybės sritį reglamentuojančių įstatymų analizė, siekiant nustatyti, kaip jie atitinka penkias šios srities ES direktyvas. Jau sudaryta darbo grupė, atliksianti Lietuvos Respublikos įstatymų peržiūrą.

Nevyriausybinių organizacijų koalicija moterų teisėms ginti

2000 m. gegužės mėnesį Moterų ir vyrų lygių galimybių tarnybos surengtoje konferencijoje “Lygiateisiškumo ir partnerystės keliu” buvo priimta bendra rezoliucija, siūlanti “įkurti asociaciją ar kitokią organizaciją, kuri vienytų moterų nevyriausybines organizacijas ir nukreiptų jas moterų ir vyrų lygių teisių ir galimybių įgyvendinimui visose valstybės ir visuomenės gyvenimo srityse bei efektyvintų bei apibendrintų jų atliekamus darbus”.

Socialinių iniciatyvų fondo iniciatyva yra kuriama Nevyriausybinių organizacijų koalicija moterų teisėms ginti. Jos tikslai bus įgyvendinami per moterų diskusijų klubus Lietuvos apskrityse.

Koalicija – tai tiltas tarp diskusijų klubų, kuriuose moterys gali iškelti rūpimas problemas, siūlyti jų sprendimo būdus, ir Koalicijos socialinių partnerių, t.y. Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos ir Moterų ir vyrų lygių galimybių komisijos. Tarnybai ir Komisijai bus teikiama informacija apie realią moterų teisių ir galimybių padėtį Lietuvoje.

Projektas su Švedijos ir Lietuvos savivaldybių asociacijomis

Jau atlikti paruošiamieji projekto su Švedijos savivaldybių asociacija darbai, pagal šį projektą keliose pasirinktose Lietuvos savivaldybėse būtų atliekami tyrimai, padedantys formuoti lyčių lygybės politiką rajonuose, atkreipti dėmesį į svarbiausias problemas, kurias būtina spręsti, siekiant įgyvendinti moterų ir vyrų lygias galimybes moterims ir vyrams. Projektas ne tik padėtų racionaliai pažvelgti į esamą situaciją, bet ir formuoti aktyvesnę valstybės lygybės politiką periferijoje.

Projekto pagrindas – “3 R” (Representation – Resources – Realia) tyrimas pasirinktose Lietuvos savivaldybėse. Projekto partneriai – Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, Švedijos savivaldybių asociacija bei Lietuvos savivaldybių asociacija.

* * *

Netgi tiesiogiai nedalyvaudama projektuose ar programose tarnyba dažnai paremia įvairias iniciatyvas, kurių tikslas - gerinti moterų padėtį, įgyvendinti moterų ir vyrų lygias galimybes. Tai ne tik Lygių galimybių įstatymo nustatyta Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos pareiga (3 str. 3 dalis: “Įstatymų nustatyta tvarka remti visuomeninių organizacijų, viešųjų, asociacijų ir labdaros fondų programas, kurios padeda įgyvendinti moterų ir vyrų lygias galimybes”), bet ir objektyvus siekis skatinti visuomenės aktyvumą, propaguoti moterų ir vyrų lygybę.

* * *

Moterų ir vyrų lygybės įgyvendinimas spartėja visame pasaulyje. Ir Suomijoje, ir Švedijoje, ir kitose Vakarų Europos valstybėse dar pasitaiko moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimų, bet tų šalių pastangos šalinant šią diskriminaciją turi būti sektinos.

Lietuvos pasiryžimas lygiuoti į šitas valstybes, kuriose skiriamas didelis dėmesys žmogaus teisėms lyčių lygybės srityje, jau pastebėtas tarptautinės visuomenės ir yra vertinamas.

Dar daug žmonių Lietuvoje patiria pažeminimą, užgaulų elgesį ar neteisybę tik dėl to, kad yra vyrai arba moterys. Deja, dar daugelis nelaiko to diskriminacija.

Tarnyba bendrauja ir bendraus su visomis valstybinėmis institucijomis, verslininkais ir socialiniais partneriais ir, žinoma, su asmenimis, tiesiogiai patyrusiais nelygybę. Ir toliau bus siekiama, kad lygių galimybių skatinimas būtų paremtas darbu konferencijose, seminaruose, mokymo įstaigose ir tarptautiniu bendradarbiavimu.

Tiek vyrai, tiek moterys ne tik darbe, bet ir visuomenėje turi būti gerbiami ir vertinami vienodai. Lygios galimybės privalo tapti norma.